

Ed. 566. Frumvarp til laga [281. mál]
um almannatryggingar.

(Lagt fyrir Alþingi á 91. löggjafarþingi, 1970—71.)

I. KAFLI

Skipulag og stjórn.

1. gr.

Almannatryggingar teljast samkvæmt lögum þessum:

1. Lífeyristryggingar.
2. Fjölskyldubætur.
3. Slysatryggingar.
4. Sjúkratryggingar.

2. gr.

Tryggingastofnun ríkisins annast lífeyristryggingar, fjölskyldubætur og slysatryggingar, en sjúkratryggingar eru í höndum sjúkrasamlaga og Tryggingastofn-

unarinnar eftir því, sem nánar er kveðið á um í lögum þessum. Sjúkrasamlög eru undir umsjón og yfirstjórn Tryggingastofnunarinnar, en ríkisstjórnin (heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytið) hefur yfirumsjón með allri starfsemi hennar.

Hver grein trygginganna, sbr. 1. gr., er sjálfstæð deild í Tryggingastofnuninni og hefur þar sérstakan fjárhag. Engin deildanna ber ábyrgð á skuldbindingum annarrar. Að öðru leyti er forstjóra heimilt, að fengnu samþykki tryggingaráðs og ráðherra, að skipa starfsemi stofnunarinnar í deildir eftir því, sem henta þykir.

Tryggingastofnun ríkisins hefur heimili og varnarþing í Reykjavík.

3. gr.

Ráðherra skipar forstjóra Tryggingastofnunar ríkisins, að fengnum tillögum tryggingaráðs.

Ráðherra skipar og skrifstofustjóra, tryggingafræðing, tryggingayfirlækni, aðalgjaldkera og deildarstjóra, að fengnum tillögum forstjóra og tryggingaráðs, og tryggingalækni, að fengnum tillögum forstjóra, tryggingaráðs og tryggingayfirlækni.

Um ákvörðun launa fastra starfsmanna samkvæmt lögum þessum fer eftir lögum um kjarasamninga opinberra starfsmanna.

4. gr.

Forstjóri annast stjórn stofnunarinnar samkvæmt lögum þessum og reglugerðum, sem settar eru. Hann ræður alla starfsmenn stofnunarinnar, sem ekki eru skipaðir af ráðherra.

Deildarstjórar annast venjulega afgreiðslu mála, hver fyrir sína deild. Hvers konar nýbreytni og afbrigði frá venju skal bera undir forstjóra.

5. gr.

Sameinað Alþingi kýs á fyrsta þingi eftir hverjar almennar alþingiskosningar fimm menn í tryggingaráð og aðra fimm til vara. Ráðherra skipar formann og varaformann tryggingaráðs úr hópi hinna kjörnu aðalmanna.

Ráðherra ákveður þóknun tryggingaráðsmanna.

6. gr.

Tryggingaráð skal hafa eftirlit með fjárhag, rekstri og starfsemi Tryggingastofnunar ríkisins og gæta þess, að hún starfi í samræmi við lög og reglugerðir á hverjum tíma. Skal endurskoðunardeild starfa við stofnunina undir eftirliti þess.

Rísi ágreiningur um bætur, leggur tryggingaráð úrskurð á málið.

Leita skal samþykkis tryggingaráðs á:

- a. Hinni árlegu fjárhagsáætlun stofnunarinnar.
- b. Ársreikningum stofnunarinnar.
- c. Ákvörðunum um iðgjaldaupphæðir.
- d. Öllum heildarsamningum við lækna, sjúkrahús og önnur slík dvalarheimili.
- e. Meginreglum um notkun heimildarákvæða.
- f. Öllum lánveitingum og verðbréfakaupum og sölum.
- g. Öðrum þeim atriðum, sem lög þessi ákveða.

Önnur mál skulu borin undir tryggingaráð, ef ráðið óskar þess eða forstjóra finnst ástæða til.

7. gr.

Vinnuveitendasamband Íslands og Stéttarsamband bænda skipa hvort um sig einn mann, sem hefur rétt til að taka þátt í umræðum tryggingaráðs og gera tillögur, þegar skipt er í áhættuflokka og ákveðin iðgjöld atvinnurekenda til slysatrygginga. Skal Tryggingastofnuninni skylt að láta þeim í té allar upplýsingar, sem nauðsynlegar eru vegna þessa starfs.

8. gr.

Aðalskrifstofur Tryggingastofnunar ríkisins eru í Reykjavík.

Utan Reykjavíkur skulu sýslumenn og bæjarfógetar annast umboðsstörf fyrir Tryggingastofnunina, hver í sinu umdæmi. Þóknun til sýslumanna og bæjarfógeta fyrir þessi aukastörf skal ákveðin í reglugerð, sem samín sé í samráði við forstjóra Tryggingastofnunarinnar og stjórn Dómarafélags Íslands.

Ráðherra ákveður þátttöku Tryggingastofnunarinnar í skrifstofukostnaði sýslumanna og bæjarfógeta vegna umboðsstarfa þessara.

9. gr.

Reikningar Tryggingastofnunar ríkisins fyrir síðastliðið ár skulu jafnan fullgerðir eigi síðar en 1. júlí ár hvert. Skulu þeir endurskoðaðir á sama hátt og reikningar annarra ríkisstofnana.

Að lokinni endurskoðun og afgreiðslu tryggingaráðs skulu reikningarnir sendir heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytinu, sem síðan lætur birta þá í B-deild Stjórnartíðinda.

Tryggingastofnunin skal með reglubundnum hætti birta glöggar upplýsingar um alla starfsemi stofnunarinnar.

II. KAFLI

Lífeyristryggingar.

A. Almenn ákvæði.

10. gr.

Lífeyristryggingar taka til ellilífeyris, örorkulífeyris, makabóta, barnalífeyris, mæðralauna, fæðingarstyrks, ekkjubóta og ekkjulífeyris.

B. Bætur.

11. gr.

Rétt til ellilífeyris eiga þeir, sem eru 67 ára eða eldri og átt hafa lögheimili hér á landi a. m. k. 3 almanaksár frá 16 til 67 ára aldurs.

Fullur árlegur ellilífeyrir einstaklings skal vera sem hér segir:

Ef lífeyrir er fyrst tekinn frá 72 ára aldri eða síðar	kr. 117 888.00
Ef lífeyrir er fyrst tekinn frá 71 árs aldri eða síðar	— 105 828.00
Ef lífeyrir er fyrst tekinn frá 70 ára aldri eða síðar	— 94 224.00
Ef lífeyrir er fyrst tekinn frá 69 ára aldri eða síðar	— 85 416.00
Ef lífeyrir er fyrst tekinn frá 68 ára aldri eða síðar	— 76 560.00
Ef lífeyrir er fyrst tekinn frá 67 ára aldri eða síðar	— 70 560.00

Fullur ellilífeyrir greiðist þeim einstaklingum, sem átt hafa lögheimili hér á landi a. m. k. 40 almanaksár frá 16 til 67 ára aldurs. Sé um skemmri tíma að ræða, greiðist ellilífeyrir í hlutfalli við lögheimilistímann.

Hækkun lífeyris vegna frestunar fram yfir 67 ára aldur skal ekki veitt, nema umsækjandi hafi þann tíma átt lífeyrisrétt hér á landi eða í landi, sem samið er við um gagnkvæman rétt til ellilífeyris. Frestun á töku lífeyris telst lokið, þegar hlutaðeiganda er úrskurðaður ellilífeyrir í fyrsta sinn.

Lífeyrir hjóna, sem bæði fá lífeyri, skal nema 90% af lífeyri tveggja einstaklinga. Heimilt er þó að miða lífeyri beggja við lögheimilistíma þess, sem á lengri réttindatíma, sbr. síðasta málslið 2. málsg. Þá er og heimilt að úrskurða hvoru hjónanna um sig einstaklingslífeyri, ef þau eru eigi samvistum af heilsufarsástæðum eða öðrum ástæðum, er tryggingaráð metur jafngildar.

Nú andast maður, sem frestað hefur töku lífeyris fram yfir 67 ára aldur, og lætur eftir sig maka á lífi, og skal þá hinn eftirlifandi maki til viðbótar eigin elli- lífeyri eiga rétt á þeirri hækkun, sem hinn látni átti rétt á vegna frestunar, sem átt hafði sér stað eftir 1. janúar 1961.

12. gr.

Rétt til örorkulífeyris eiga þeir menn, sem lögheimili eiga á Íslandi, eru á aldrinum 16—67 ára og:

- a. hafa átt lögheimili á Íslandi a. m. k. þrjú síðustu árin, áður en umsókn er lögð fram, eða haft óskerta starfsorku, er þeir tóku hér lögheimili;
- b. eru öryrkjar til langframa á svo háu stigi, að þeir eru ekki færir um að vinna sér inn $\frac{1}{4}$ þess, er andlega og líkamlega heilir menn eru vanir að vinna sér inn í því sama héraði við störf, sem hæfa líkamskröftum þeirra og verkunnáttu og sanngjarnt er að ætlast til af þeim, með hliðsjón af uppeldi og undanfarandi starfa.

Heimilt er Tryggingastofnuninni að veita örorkustyrk þeim, sem skortir a. m. k. helming starfsorku sinnar og uppfyllir skilyrði 1. málsg. að öðru leyti en því, er örorkustig varðar. Örorkustyrk má enn fremur veita þeim, sem stundar fullt starf, en verður fyrir verulegum aukakostnaði sökum örorku sinnar, og heimilt er að greiða slíkan styrk vegna bæklunar eða vanþroska barns innan 16 ára aldurs, ef hún hefur í för með sér tilfinnanleg útgjöld eða mikla umönnun. Tryggingaráð setur reglur um örorkustyrki, og skulu þær staðfestar af ráðherra.

Tryggingayfirlæknir metur örorku þeirra, sem sækja um örorkubætur.

Fullur árlegur örorkulífeyrir skal vera kr. 70 560.00, og greiðist hann eftir sömu reglum og ellilífeyrir, eftir því sem við getur átt. Við ákvörðun lögheimilistíma, sbr. 2. málsg. 11. gr., skal reikna með tímann fram til 67 ára aldurs umsækjanda.

13. gr.

Greiða má maka elli- og örorkulífeyrisþega makabætur allt að 80% einstaklingslífeyris, ef sérstakar ástæður eru fyrir hendi.

14. gr.

Barnalífeyrir er greiddur með börnum yngri en 17 ára, ef annað hvort foreldra er látið eða faðirinn er örorkulífeyrisþegi, enda eigi barnið lögheimili hér á landi og annað hvort foreldra þess eða barnið sjálft hafi átt hér lögheimili a. m. k. þrjú síðustu árin áður en umsókn er lögð fram.

Sömu réttarstöðu hafa kjörbörn og stjúpbörn, þegar eins stendur á. Þó skal ekki greiddur barnalífeyrir vegna fráfalls eða örorku stjúpföður, ef barnið á framfærsluskyldan föður á lífi. Eigi skal heldur greiða barnalífeyri vegna fráfalls eða örorku ættleiðanda, nema barnið hafi verið á framfæri hans a. m. k. tvö síðustu árin, áður en lífeyrisréttur gat stofnast. Heimilt er tryggingaráði að stytta þennan frest, ef sýnt þykir, að ættleiðingin standi ekki í sambandi við væntanlegan bótarétt.

Tryggingaráð getur ákveðið að greiða barnalífeyri með barni ellilífeyrisþega, einstæðrar móður, sem er öryrki, og hjóna, sem verða fyrir verulegum tekjumissi eða útgjaldaaukningu sökum örorku eiginkonu.

Barnalífeyrir greiðist móður eða foreldrum barnanna, enda séu þau á framfæri þeirra, eða þeim öðrum, er annast framfærslu þeirra að fullu.

Árlegur barnalífeyrir með hverju barni skal vera kr. 36 108.00.

Heimilt er að hækka barnalífeyri vegna munaðarlausra barna um allt að 100%. Sama gildir, ef annað foreldri er látið, en hitt öryrki.

Ekki skal greiða barnalífeyri vegna þeirra barna, sem njóta örorkulífeyris.

15. gr.

Mæðralaun skulu greidd ekkjum, ógiftum mæðrum og fráskildum konum, sem hafa börn sín undir 16 ára aldri á framfæri sínu og eiga lögheimili hér á landi. Árleg mæðralaun skulu vera sem hér segir:

Með einu barni	kr. 6 192.00
Með tveimur börnum	— 33 600.00
Með þremur börnum eða fleiri	— 67 200.00

Tryggingaráði er heimilt að greiða einstæðum fósturmæðrum mæðralaun, ef sérstaklega stendur á.

16. gr.

Fæðingarstyrkur skal vera kr. 14 700.00 við hverja fæðingu til móður, sem á lögheimili hér á landi.

17. gr.

Hver sú kona, sem lögheimili á hér á landi og verður ekkja innan 67 ára aldurs, á rétt á bótum í 6 mánuði eftir lát eiginmanns síns, kr. 7 368.00 mánaðarlega.

Ef ekkja hefur barn, yngra en 16 ára, á framfæri sínu, á hún enn fremur rétt á bótum í 12 mánuði í viðbót, kr. 5 525.00 mánaðarlega.

18. gr.

Þegar niður falla bætur samkvæmt 17. gr., á hver sú kona, sem lögheimili á hér á landi og orðin var 50 ára við lát mannsins, rétt á ekkjulífeyri til 67 ára aldurs, enda hafi hún átt hér lögheimili a. m. k. þrjú síðustu árin, áður en umsókn er lögð fram, eða hinn látni hafi átt hér lögheimili a. m. k. þrjú síðustu árin, áður en hann lézt.

Ekkjulífeyrir miðast við aldur konunnar, þegar lífeyrisréttur stofnaðist, og lögheimilistíma þess hjónanna, sem lengri réttindatíma átti. Við ákvörðun lögheimilistímans, sbr. 2. málsg. 11. gr., skal reikna með tímann fram til 67 ára aldurs. Sé lögheimilistíminn a. m. k. 40 ár og aldur konunnar a. m. k. 60 ár, greiðist fullur lífeyrir. Fyrir hvert ár eða brot úr ári, sem vantar á 60 ára aldur, lækkar lífeyririnn um 5%. Sé lögheimilistíminn skemmri en 40 ár, greiðist hlutfallslega lægri ekkjulífeyrir.

Ákvæði 1. og 2. málsg. skulu, eftir því sem við getur átt, einnig gilda um ekkjur, fráskildar konur og ógiftar mæður, ef þær eru orðnar 50 ára, þegar þær hætta að taka barnalífeyri eða meðlag.

Tryggingaráði er heimilt að veita ekkju ekkjulífeyri frá 50 ára aldri, þótt hún hafi verið yngri, er maður hennar lézt, enda hafi hjónabandið staðið a. m. k. 20 ár.

Ekkjulífeyrir fellur niður, ef ekkja gengur í hjónaband. Fullur árlegur ekkjulífeyrir skal vera kr. 70 560.00.

19. gr.

Heimilt er að greiða uppbót á elli- og örorkulífeyri, ef sýnt þykir, að lífeyrisþegi geti ekki komizt af án hækkunar.

Nú eru tekjur elli- og örorkulífeyrisþega lægri en kr. 84 000.00 á ári, og skal þá hækka lífeyri hans um það, sem á vantar þá fjárhæð. Sama gildir um hjónalífeyri, eftir því sem við á.

Tryggingastofnunin ákveður uppbót samkvæmt grein þessari að fengnum tillögum sveitarstjórnar, og greiðist hún að $\frac{3}{5}$ af Tryggingastofnuninni, en að $\frac{2}{5}$ af sveitarsjóði.

Hlutur Tryggingastofnunarinnar greiðist því aðeins, að hlutur sveitarsjóðs sé jafnframt greiddur.

Sveitarstjórn er þó skylt að taka þátt í greiðslu hækkunar lífeyris að því marki, sem nauðsynlegt er, til þess að fullnægt sé ákvæðum 2. mgr. þessarar greinar um lágmarkstekjur, enda séu ástæður til slíkrar hækkunar sannaðar, t. d. með skattaframtölum, og eignum bótaþega ekki verið ráðstafað með þeim hætti, að ástæða sé til að synja um hækkun.

Nú ákveður sveitarstjórn að koma á fót heimilishjálpi fyrir ellilífeyrisþega, og getur tryggingaráð þá ákveðið, að útgjöld vegna slíkrar heimilishjálpar skuli að nokkru eða öllu leyti reiknuð sem uppbætur á lífeyri samkvæmt þessari grein, enda séu reglur um starfsemi þessa samþykktar af tryggingaráði.

C. Tekjur.

20. gr.

Útgjöld lífeyrstrygginganna skulu eftirtaldir aðilar bera, og skulu framlög og iðgjöld þeirra ákveðin með það fyrir augum, að kostnaðurinn skiptist í þeim hlutföllum, er hér greinir:

- a. Ríkissjóður 36%.
- b. Hinir tryggðu 32%.
- c. Sveitarsjóðir 18%.
- d. Atvinnurekendur 14%.

21. gr.

Fyrir lok júlímánaðar ár hvert skal Tryggingastofnunin hafa gert áætlun um útgjöld lífeyrstrygginganna fyrir næsta almanaksár, sem þá þegar skal senda heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytinu til staðfestingar. Auk áætlaðra útgjalda má gera ráð fyrir tillagi til varasjóðs, allt að 2% af áætluðum útgjöldum, samkvæmt II. og III. kafla laga þessara.

Samkvæmt þessari staðfestu áætlun skulu ákveðin iðgjöld og framlög næsta árs, samkvæmt 20. gr.

Nú verður veruleg breyting fyrir árslok á einhverjum þeim atriðum, sem miðað var við, þegar grundvöllur fjárhagsáætlunar var lagður, og getur ráðherra þá breytt framlögum í samræmi við þá breytingu.

Komi í ljós við reikningslok, að hið áætlaða framlag hefur orðið of hátt eða ekki nógu hátt hjá einstökum þáttökuaðilum samkvæmt 20. gr., skal áætlað framlag hlutaðeigandi aðila fyrir næsta ár við það miðað, að leiðrétting náist.

22. gr.

Framlag ríkissjóðs til lífeyrstrygginganna samkvæmt 20. og 21. gr. skal greitt Tryggingastofnuninni með jöfnum mánaðargreiðslum fyrir 10. hvers mánaðar.

23. gr.

Iðgjöld samkvæmt b-lið 20. gr. greiða allir, sem lögheimili eiga í landinu, 17—67 ára að aldri. Undanþegnir gjaldskyldu eru þeir, sem hafa notið bóta samkvæmt þessum kafla, annarra en barnalífeyris, mæðralauna eða fæðingarstyrks, tvo mánuði eða lengur, eða dvalizt hafa í sjúkrahúsi eða hæli á kostnað trygginganna jafnlangan tíma á skattárinu, ef þeir hafa ekki haft útsvarsskyldar tekjur samkvæmt 2. og 3. málgr. 31. gr. laga nr. 51 1964, um tekjustofna sveitarfélaga, og eigi skal iðgjald vera hærra en nemi helmingi útsvarsskyldra tekna. Aldrei skal þó leggja iðgjald á þann, sem hefur ekki haft aðrar tekjur en bætur samkvæmt lögum þessum.

Skal iðgjald kvenna sem næst fjórðungi lægra en karla og iðgjald hjóna sem næst einum tíunda herra en karla.

Heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytið ákveður iðgjöldin með reglugerð fyrir næsta ár, um leið og það staðfestir áætlun trygginganna, sbr. 21. gr. 2. málgr., að fengnum tillögum tryggingaráðs.

24. gr.

Framlagi sveitarfélaga skal skipta niður á umdæmi kaupstaða og sýslufélaga á eftirfarandi hátt:

- a. Tveim fimmtu hlutum framlagsins skal skipta niður í beinu hlutfalli við samanlögð útgjöld lífeyrstrygginganna í hverju umdæmi fyrir sig árið áður.

- b. Tveim fimmtu hlutum í hlutfalli við hreinar tekjur einstaklinga og félaga í umdæminu samkvæmt síðasta skattframtali.
- c. Einum fimmta hluta í hlutfalli við tölu íbúa á aldrinum 16—67 ára í umdæminu um síðustu áramót.

Innan hvers sýslufélags skiptist framlagið á milli sveitarfélaganna, ef fleiri eru en eitt, eftir þessum reglum:

- a. Helmingur skiptist í beinu hlutfalli við hreinar tekjur einstaklinga og félaga í sveitarfélaginu árið áður.
- b. Helmingur skiptist í hlutfalli við fjölda íbúa á aldrinum 16—67 ára í sveitarfélaginu um síðustu áramót.

Framlög sveitarfélaganna skal greiða ársfjórðungslega. Tryggingastofnunin áætlaframlag hvers sveitarfélags í ársbyrjun, og eru gjalddagar síðasta dag hvers ársfjórðungs, en lokaskil skulu gerð, þegar hlutur hvers sveitarfélags hefur verið endanlega ákveðinn samkvæmt framansögðu.

Ríkissjóður ábyrgist framlög sveitarfélaganna.

Verði vanskil af hálfu sveitarfélags á greiðslu framlags lengur en þrjá mánuði, skal það frá gjalddaga greiða dráttarvexti, er séu 1% hærri en hæstu útlánsvextir banka á hverjum tíma.

25. gr.

Framlagi atvinnurekenda, sbr. 20. gr., skal jafna niður á þá, sem hafa í þjónustu sinni launþega, sbr. 29. gr., með iðgjöldum miðuðum við starfstíma, unninn í þjónustu þeirra. Skal starfstíminn lagður í tryggingarvikur, en tryggingarvika er eining fyrir iðgjaldagreiðslu. Sé um að ræða fasta starfsmenn, sem taka mánaðarlaun eða árs-laun, reiknast árið 52 tryggingarvikur, en hjá öðrum starfsmönnum reiknast hverjar unnar 48 klukkustundir ein tryggingarvika. Tryggingarvikufjöldi sjómanna er skráningar- eða ráðningartími í skiprúm. Iðgjald þetta greiða og bifreiðastjórar, sem aka eigin bifreið í atvinnuskyni. Í reglugerð skal setja um þetta nánari ákvæði, m. a. um, hvernig ákvarða skal vinnustundafjölda í ákvæðisvinnu. Upphæð iðgjalda skal ákveðin með reglugerð fyrir eitt ár í senn. Í reglugerð skal og ákveða, hversu meta skuli til tryggingarvikna störf foreldra, sem dveljast og starfa á heimilum barna sinna eða fósturbarna, störf barna og fósturbarna eldri en 16 ára, sem dveljast og starfa á heimilum foreldra sinna, svo og störf barna, unglinga, gamalmenna og öryrkja, sem dveljast og vinna hjá vandalausum án verulegrar kaupgreiðslu.

III. KAFLI

Fjölskyldubætur.

26. gr.

Fjölskyldubætur eru greiddar með öllum börnum yngri en 16 ára. Skulu þær greiddar þeim, sem foreldraráðin hafa, eða þeim öðrum, sem annast framfærslu barnanna.

Árlegar fjölskyldubætur með hverju barni skulu vera kr. 8 000.00.

Útgjöld vegna greiðslu fjölskyldubóta greiðist að fullu úr ríkissjóði.

IV. KAFLI

Slysatryggingar.

A. Almenn ákvæði.

27. gr.

Slysatryggingar taka til slysa við vinnu, iðnnám, björgunarstörf og stjórnun aflvéla og ökutækja, enda sé sá, sem fyrir slysi verður, tryggður samkvæmt ákvæðum

29. eða 30. gr. Það jafngildir slysi við stjórnun aflvélar eða ökutækis, ef stjórnandi verður fyrir slysi í beinu sambandi við viðhald eða aðra meðhöndlun tækisins.

Maður telst vera við vinnu:

- a. Þegar hann er á vinnustað, á þeim tíma, sem honum er ætlað að vera að störfum, svo og í matar- og kaffitímum.
- b. Í sendiferðum í þágu atvinnurekstrar eða í nauðsynlegum ferðum til vinnu og frá, enda sé aðeins um að ræða ferðir, sem farnar eru samdægurs milli vinnustaðar og heimilis eða matstaðar. Sama gildir um lengri ferðir af þessu tagi, ef starfsmaður er á launum hjá vinnuveitanda í ferðinni.

Slys telst ekki verða við vinnu, ef það hlýzt af athöfnum slasaða sjálfs, sem ekki standa í neinu sambandi við vinnuna. Tryggingin tekur þó til allra slysa á sjómanni, sem verða um borð í skipi hans, eða þegar hann ásamt skipinu er staddur utan heimahafnar skips eða útgerðarstaðar.

Til slysa teljast sjúkdómar, er stafa af skaðlegum áhrifum efna, geislaorku eða öðru hliðstæðu, sem ríkjandi eru í hæsta lagi fáeina daga og rekja verður til vinnunnar.

Ákveða skal með reglugerð, að tilteknir atvinnusjúkdómar skuli teljast bótaskyldir samkvæmt þessum kafla.

28. gr.

Þegar að höndum ber slys, sem ætla má bótaskyldt samkvæmt þessum kafla, skal atvinnurekandi, eða hinn tryggði, ef ekki er um atvinnurekanda að ræða, tafarlaust senda tilkynningu um slysið í því formi, sem Tryggingastofnunin skipar fyrir um, til lögreglustjóra eða umboðsmanns hans (í Reykjavík til Tryggingastofnunarinnar). Lögreglustjóri sendir tilkynninguna til Tryggingastofnunarinnar ásamt nauðsynlegum upplýsingum. Hinum slasaða eða þeim öðrum, sem gera vilja kröfu til bóta vegna slyssins, ber að fylgjast með því, að tilkynningarskyldunni sé fullnægt, og geta þessir aðilar leitað aðstoðar lögreglustjóra, ef atvinnurekandi vanrækir tilkynninguna. Ef atvik að slysinu eru óljós eða mál ekki nægilega upplýst eða ástæða til að ætla, að slysið hafi orðið af hirðuleysi eða lélegum útbúnaði, svo og ef Tryggingastofnunin eða annar hvor aðila, atvinnurekandi eða hinn slasaði eða fyrirsvarsmaður hans, óskar þess, skal lögreglustjóri rannsaka málið fyrir rétti.

Ef sá, sem átti að tilkynna slys, hefur vanrækt það, skal það eigi vera því til fyrirstöðu, að sá, sem fyrir slysi varð, eða eftirlátnir vandamenn hans, geti gert kröfu til bóta, ef það er gert áður en ár er liðið, frá því að slysið bar að höndum. Tryggingaráð getur þó ákveðið að greiða bætur, þó að lengri tími líði, ef atvik eru svo ljós, að drátturinn torveldar ekki gagnaöflun um atriði, er máli skipta.

29. gr.

Slysatryggðir samkvæmt þessum kafla eru:

- a. Launþegar, sem starfa hér á landi, að undanskildum erlendum ríkisborgurum, sem gegna embætti fyrir erlend ríki, og erlendu starfslíði slíkra embættismanna. Starf um borð í íslenzku skipi eða íslenzkri flugvél jafngildir starfi hér á landi samkvæmt þessum lið.
- b. Nemendur við iðnnám hjá meistara samkvæmt iðnfræðslulögum.
- c. Stjórnendur aflvéla og ökutækja, er þeir hafa umráð yfir, sbr. 5. málsg. 36. gr.
- d. Útgerðarmenn, sem sjálfir eru skipverjar.
- e. Þeir, sem vinna að björgun manna úr lífsháska eða vörnum gegn yfirvofandi meiri háttar tjóni á verðmætum.

Tryggingaráð getur veitt undanþágu frá slysatryggingu samkvæmt a-lið 1. málsg., ef hlutaðeigandi er sannanlega tryggður samkvæmt erlendri slysatrygginga-

löggjöf. Þá er tryggingaráði heimilt að verða við beiðni íslensks fyrirtækis um slysatryggingu starfsmanna þess, sem erlendis starfa.

Launþegi telst hver sá, sem tekur að sér vinnu gegn endurgjaldi án þess að vera sjálfur atvinnurekandi í því sambandi, hvort sem um er að ræða tímakaup, föst laun, aflahlut eða greiðslu fyrir ákvæðisvinnu.

Undanskilin slysatryggingu samkvæmt þessari grein er lausavinna, sem ekki er í sambandi við atvinnurekstur né hefur í för með sér sérstaka áhættu. Með reglugerð skal ákveða nánar, hvað telja skuli lausavinnu í þessu sambandi.

Maki atvinnurekanda og börn hans, yngri en 16 ára, teljast ekki launþegar samkvæmt þessari grein.

30. gr.

Eftirtöldum mönnum skulu tryggðar slysabætur samkvæmt lögum þessum, nema tekið sé fram í skattframtali í byrjun árs, að tryggingar sé ekki óskað.

- a. Atvinnurekendum í landbúnaði, sem vinna landbúnaðarstörf, mökum þeirra og börnum á aldrinum 12—16 ára.
- b. Atvinnurekendum, sem starfa að eigin atvinnurekstri í öðrum atvinnugreinum.
- c. Launþegum, sem að staðaldri vinna störf, sem falla undir ákvæði 3. málsg. 29. greinar.

Þeir, sem heimilisstörf stunda, geta tryggt sér rétt til slysabóta við þau störf með því að skrá í skattframtal í byrjun hvers árs ósk þar að lútandi. Á sama hátt geta atvinnurekendur samkvæmt b-lið tryggt mökum sínum og börnum innan 16 ára, sem með þeim starfa að atvinnurekstrinum, rétt til slysabóta. Sama gildir um börn atvinnurekenda í landbúnaði innan 12 ára aldurs.

B. Bætur.

31. gr.

Bætur slysatrygginga eru sjúkrahjálp, dagpeningar, örorkubætur og dánarbætur.

32. gr.

Nú veldur bótaskyld slys sjúkleika og vinnutjóni í minnst 10 daga, og skal þá greiða nauðsynlegan kostnað vegna lækningar hins slasaða og tjóns á gervilimum eða hjálpartækjum svo sem hér segir:

1. Að fullu skal greiða:
 - a. Læknishjálp samkvæmt samningum hlutaðeigandi sjúkrasamlags.
 - b. Sjúkrahúsvist, svo lengi sem afleiðingar slyssins gera hana nauðsynlega. Greiðsla sjúkrahúsvistar færist þó yfir á sjúkratryggingarnar, þegar hinn slasaði er orðinn 70 ára, enda séu þá full tvö ár frá slysdegi.
 - c. Lyf og umbúðir.
 - d. Viðgerð vegna brots eða löskunar á heilbrigðum tönnum eða vel viðgerðum. Greiðslu fyrir sams konar viðgerðir á lélegri tönnum má takmarka við kostnað, sem ætla má að orðið hefði, ef þær hefðu verið heilbrigðar.
 - e. Gervilimi, eða svipað hjálpartæki, svo og viðgerð á þeim, eða endurnýjun, ef viðgerð telst ekki fullnægjandi. Sama gildir um gervitennur.
 - f. Sjúkraflutning með sjúkraflugvél eða sjúkrabíl, fyrst eftir slys, eða þegar ella verður nauðsynlegt að senda sjúkling með slíkum farartækjum til meðferðar hjá lækni eða í sjúkrahúsi, þó ekki fyrir einstakar ferðir, þegar um stundun er að ræða. Sama gildir um flutning með skipi, þegar öðrum farartækjum verður ekki við komið.
 - g. Sjúkraþjálfun og orkulækningar.

2. Að hluta skal greiða:

- a. Að hálfu ferðakostnað til læknis með leigubíl, enda sé sjúklingur ekki fær um að ferðast með áætlunarbíl eða strætisvagni. Ekki skal þó greitt fyrir flutning með bifreið manns af sama heimili eða sama bæ né bifreið í eigu venzlamanna hins slasaða.
- b. Að $\frac{3}{4}$ kostnað við sams konar ferðir með áætlunarbíl eða -skipi, enda sé um meira en 15 km vegalengd að ræða. Geti sjúklingur ekki ferðast með áætlunarbíl, skal greiða ferð með áætlunarflugvél að $\frac{3}{4}$.

3. Heimilt er að greiða:

- a. Hjúkrun í heimahúsum, veitta af vandalausum.
- b. Styrk upp í kostnað vegna löskunar á tönnum, þegar framkvæmdir hafa verið kostnaðarsamar aðgerðir á þeim, sem ónýtt hafa við slysið.

Að svo miklu leyti sem samningar sjúkrasamlaga eða sérstakir samningar slysatryggingarinnar ná ekki yfir sjúkrahjálp samkvæmt framansögðu, getur tryggingaráð ákveðið endurgreiðslu, að nokkru eða öllu leyti.

Nú veldur slys ekki óvinnuhæfni í 10 daga, en hefur þó í för með sér kostnað, sem um ræðir í grein þessari, og má þá greiða hann, að svo miklu leyti sem hann fæst ekki greiddur hjá hlutaðeigandi sjúkrasamlagi.

33. gr.

Dagpeningar greiðast frá og með 8. degi eftir að slysið varð, enda hafi hinn slasaði verið óvinnufær í minnst 10 daga. Dagpeningar greiðast þangað til hinn slasaði verður vinnufær, úrskurður er felldur um varanlega örorku hans eða hann deyr, þó ekki lengur en 52 vikur.

Tryggingaráði er heimilt að ákveða, að dagpeningar skuli greiddir lengur, einkum ef ekki er lokið lækningatíraunum og óvíst er, hvort um varanlega örorku verður að ræða, og líkur eru til, að afstýra megi eða draga úr örorku með lengri bótagreiðslu.

Dagpeningar eru kr. 317.00 á dag fyrir kvæntan mann eða gifta konu, sem er aðalfyrirvinna heimilis, kr. 281.00 fyrir aðra og kr. 36.00 fyrir hvert barn á framfæri, þar með talin börn utan heimilis, sem hinn slasaði sannanlega greiðir með samkvæmt meðlagsúrskurði eða skilnaðarleyfisbréfi.

Greiðslur samkvæmt grein þessari mega ekki fara fram úr $\frac{3}{4}$ af vinnutekjum bótaþega við þá atvinnu, er hann stundaði, er slysið varð, og mega ekki, ásamt vinnutekjum, nema meiru en upphæð dagpeninga að viðbættum þriðjungi. Í reglugerð skal ákveðið, hvernig meta skuli í þessu sambandi vinnutekjur maka og barna atvinnurekenda, sem tryggð eru samkvæmt a-lið 1. málsg. eða 2. málsg. 30. gr.

Nú greiðir vinnuveitandi hinum slasaða laun í slysaforföllum, og renna þá dagpeningagreiðslur samkvæmt þessari grein til vinnuveitandans þann tíma, þó aldrei hærri greiðsla en sem nemur $\frac{3}{4}$ hlutum launanna.

34. gr.

Ef slys veldur varanlegri örorku, skal greiða þeim, er fyrir því varð, örorkulífeyri eftir reglum 12. gr., síðustu málsg., eða örorkubætur í einu lagi.

Ef örorkan er 50% eða meiri, greiðist hálfur örorkulífeyrir fyrir 50% örorku, hækkar síðan um 2% fyrir hvert örorkustig, sem við bætist, unz örorkan nemur 75%, þá greiðist fullur lífeyrir.

Nú er örorka metin meiri en 50%, og skal þá auk örorkulífeyris greiða lífeyri vegna maka og barna yngri en 16 ára, sem voru á framfæri bótaþega, þegar slysið bar að höndum, eftir reglum 35. gr. b. og c. Ef örorkan er 75% eða meiri, skal greiða

fullar bætur, en sé orkutapið minna, lækka bætunum um 4% fyrir hvert 1%, sem vantar á 75% örorku.

Ef orkutap er minna en 50%, er Tryggingastofnuninni heimilt að greiða í einu lagi örorkubætur, sem jafngilda lífeyri hlutaðeiganda um tiltekið árabíll, samkvæmt reglum, er ráðuneytið setur að fengnum tillögum tryggingaráðs. Ella greiðist lífeyrir í hlutfalli við örorkuna.

Örorkubætur greiðast ekki, ef orkutapið er metið minna en 15%.

35. gr.

Ef slys veldur dauða innan eins árs frá því, er það bar að höndum, skal greiða dánarbætur sem hér segir:

- a. Ekkja eða ekill, sem var samvistum við hinn látna eða á framfæri hans, hljóta bætur, kr. 7 368.00 á mánuði í 8 ár frá dánardægi hins látna. Bætur samkvæmt þessum staflið falla ekki niður, þótt ekkja eða ekill stofni til hjúskapar á ný. Nú andast ekkja eða ekill, sem bóta hefur notið samkvæmt ákvæðum þessarar greinar, áður en bætur hafa verið greiddar að fullu, og skulu eftirstöðvar bótanna greiddar að jöfnu börnum hinna látnu eftir sömu reglum til loka tímabilsins, ef á lífi eru, ella til dánarbús hans.
- b. Ef ekkja eða ekill eru orðin 50 ára eða hafa tapað meiru en 50% af starfsorku sinni, er slysið ber að höndum, greiðist auk bóta samkvæmt a-lið lífeyrir til 67 ára aldurs, kr. 70 560.00 á ári miðað við 60 ára aldur eða 75% örorku. Lífeyrir lækkar um 5% fyrir hvert ár eða brot úr ári, sem vantar á 60 ára aldur, og 4% fyrir hvert 1%, sem vantar á 75% örorku. Lífeyrir samkvæmt þessum staflið fellur niður, ef bótaþegi gengur í hjónaband á ný.
- c. Barnalífeyrir, kr. 36 108.00 á ári fyrir hvert barn, sbr. að öðru leyti 14. gr.
- d. Barn eldra en 16 ára, sem var á framfæri hins látna vegna örorku, þegar slysið bar að höndum, fær bætur, eigi minni en kr. 92 088.00 og allt að kr. 276 263.00, eftir því, að hve miklu leyti það naut stuðnings hins látna við fráfall hans. Þó greiðast ekki bætur, ef örorka er minni en 33%. Sama gildir um systkini hins látna, þegar eins stendur á.
- e. Foreldri hlýtur eigi minni bætur en kr. 92 088.00 og allt að kr. 276 263.00, eftir því, að hve miklu leyti það naut stuðnings hins látna við fráfall hans.

Bætur samkvæmt a-, d- og e-liðum skulu eigi vera lægri en kr. 128 924.00 fyrir hvert slys. Nú lætur hinn látni ekki eftir sig aðstandendur, sem rétt eigi til bóta samkvæmt þessum stafliðum, og skal þá bæta slysið með kr. 128 924.00, sem skiptist að jöfnu milli barna hins látna, ef á lífi eru, en ella til dánarbús hans.

Um fósturbörn og fósturforeldra gildir sama og um börn og foreldra. Tryggingaráð úrskurðar, hvoru skuli greiða, foreldri eða fósturforeldri, ef hvort tveggja er á lífi.

Frá dánarbótum, sem greiddar eru vandamönnum, ber að draga þær örorkubætur, er greiddar hafa verið í einu lagi samkvæmt 4. málsg. 34. gr. vegna sama slyss.

C. Tekjur.

36. gr.

Útgjöld slysatrygginga skulu borin af atvinnurekendum með greiðslu iðgjalda, álagðra samkvæmt ákvæðum þessarar greinar. Eigendur ökutækja og aflvéla, sbr. c-lið 29. gr., skulu þó standa skil á greiðslum vegna tryggingar þeirra, og sömuleiðis skulu launþegar samkvæmt c-lið 30. gr. standa skil á iðgjöldum sínum.

Upphæð iðgjalda til slysatrygginga ber að miða við slyshættuna. Skal skipta fyrirtækjum í áhættuflokka og ákveða iðgjald fyrir hvern flokk. Tryggingarvikan, sbr. 25. gr., er eining við iðgjaldaákvörðun. Ákvörðun iðgjalda skal miðuð við áætlun Tryggingastofnunarinnar um útgjöld slysatrygginganna.

Ef rekstrarhættir veita tilefni til, má skipta fyrirtæki í deildir við iðgjalda-ákvörðun, og heimilt er Tryggingastofnuninni, þegar sérstaklega stendur á, að taka tillit til skiptingar starfsfólks eftir starfsgreinum og ákveða iðgjald samkvæmt því.

Um skiptingu í áhættuflokka og iðgjald fyrir hvern flokk skal ákveðið með reglugerð, er ráðherra setur að fengnum tillögum Tryggingastofnunarinnar. Í þeirri reglugerð skal setja ákvæði um, hvernig meta skuli til vinnuvikna störf maka atvinnurekanda og barna hans innan 16 ára aldurs, sbr. 30. gr., og setja má þar ákvæði um, að meta skuli störf þess fólks, er um ræðir í síðasta málslið 25. gr., á sama hátt og gert verður í reglugerð samkvæmt þeirri grein.

Með reglugerð skal ákveða fast ársiðgjald vegna trillubáta, bifhjóla, vélsleða, reiðhjóla með hjálparvél og heimilisdráttarvéla og annarra meiri háttar heimilis-aflvéla.

V. KAFLI

Sjúkratryggingar.

A. Almenn ákvæði.

37. gr.

Í hverjum kaupstað og í hverri sýslu skal vera sjúkrasamlag til þess að annast sjúkratryggingar.

Ráðherra getur ákveðið, að fengnum tillögum tryggingaráðs, að sameina í eitt samlag samlagssvæði tveggja eða fleiri sjúkrasamlaga. Á sama hátt er heimilt að skipta samlagssvæði á milli tveggja eða fleiri nærliggjandi samlaga.

Samþykktir sjúkrasamlaga skulu staðfestar af ráðherra, að fengnum tillögum Tryggingastofnunarinnar.

38. gr.

Ráðherra skipar formann og varaformann stjórnar sjúkrasamlags, að fengnum tillögum tryggingaráðs, en bæjarstjórn eða sýslunefnd kýs til viðbótar fjóra menn í stjórnina og jafnmarga til vara.

Nú standa fleiri en eitt sýslufélag, eða kaupstaður og sýsla eða sýslur, að einu sjúkrasamlagi, og skal þá hver sýsla og kaupstaður kjósa tvo menn í stjórn sjúkrasamlagsins.

Kjörtímabil allra stjórnarnefndarmanna skal vera fjögur ár, og skulu þeir skipaðir og kosnir þegar að loknum almennum sveitarstjórnarkosningum.

Tryggingastofnun ríkisins ákveður þóknun stjórnenda, er greiðist úr samlags-sjóði.

B. Bætur.

39. gr.

Hlutverk sjúkratryggingadeildar Tryggingastofnunarinnar er:

- a. Að annast sjúkratryggingar samkvæmt 2.—4. mgr. 42. gr.
- b. Að veita styrk til fatlaðra, sem þarfnast hjólastóla, gervilima, umbúða eða annarra þess háttar tækja, svo og til fatlaðra, sem þarfnast æfingarmeðferðar eða þjálfunar utan sjúkrahúsa. Reglur um greiðslu styrkjanna setur tryggingaráð.
- c. Að annast málefni sjúkrasamlaga, sbr. 2. gr.
- d. Að greiða kostnað vegna yfirstjórnar Tryggingastofnunarinnar á sjúkratryggingamálum.
- e. Að greiða sjúkrasamlögum hluta þeirra af framlagi ríkissjóðs til sjúkratrygginganna, samkvæmt 49. gr.
- f. Að greiða ferðastyrki til sjúklinga, sem af nauðsyn leita læknishjálpar erlendis, svo og til fylgdarmanna þeirra, þegar alveg sérstaklega stendur á. Tryggingaráð setur reglur um úthlutun styrkja samkvæmt þessum staflið.

Ráðherra getur ákveðið, að sjúkratryggingadeild greiði:

- a. Gjald fyrir rannsóknir og læknishjálp, sem Tryggingastofnunin semur um við opinberar heilbrigðisstofnanir, að þær annist fyrir sjúkrasamlög.
- b. Kostnað samkvæmt milliríkjasamningum vegna sjúkrá hjálpar til erlendra ríkisborgara, sem dveljast hér um stundarsakir.

40. gr.

Sérhverjum manni, karli eða konu, 16 ára eða eldri, er skylt að tryggja sér rétt til bóta, er sjúkratryggingin veitir, með greiðslu iðgjalda samkvæmt 48. gr. í því samlagi, er starfar þar, sem hann á lögheimili. Þó er stjórn sjúkrasamlags heimilt að veita námsmönnum og öðrum, sem dveljast langdvölum erlendis, undanþágu frá iðgjaldagreiðslu, ef þeir sanna, að þeir séu sjúkratryggðir í dvalarlandinu, enda njóta þeir þá ekki réttinda hjá samlaginu þann tíma. Tryggingaráð getur sett reglur um, hvaða skilyrði slík sjúkratrygging erlendis þurfi að uppfylla til þess, að undanþágu megi veita.

Börn samlagsmanna, þar með talin stjúpborn og fósturbörn, yngri en 16 ára, sem eru á framfæri þeirra, eru sjúkratryggð með þeim. Sömu aðstöðu og fósturbörn skulu í þessu sambandi hafa börn, sem fara til dvalar um ótiltekinn langan tíma á heimili samlagsmanns, hvort sem greitt er með þeim eða ekki og hver sem foreldraráðin hefur að lögum. Séu foreldrar (fósturforeldrar) samvistum, njóta börnin fullra réttinda, ef hvorugt foreldranna er í vanskilum við samlagið, en hálfra réttinda, ef annað er í vanskilum, sbr. þó lög nr. 68 27. apríl 1962. Séu foreldrarnir ekki samvistum, fylgir barnið tryggingu þess, sem foreldraráðin hefur.

41. gr.

Þeir, sem verða samlagsmenn þegar við 16 ára aldur eða flytjast milli samlaga samkvæmt 47. gr., öðlast réttindi án biðtíma, og heimilt er samlagsstjórn að beita sömu reglu, þegar þeir, sem óslitið hafa verið sjúkratryggðir erlendis með þeim hætti, er um getur í 1. málsg. 40. gr., flytjast á samlagssvæðið. Biðtími annarra, þar á meðal þeirra, sem misst hafa réttindi vegna vanskila, sbr. 69. gr., skal að jafnaði vera 6 mánuðir frá því, að iðgjaldagreiðsla þeirra hófst. Heimilt er þó að ákveða annan biðtíma í samþykktum samlags, svo og að biðtími skuli, ef iðgjaldsskuld er greidd að fullu, aðeins gilda um rétt til sjúkráhusvistar og dagpeninga.

42. gr.

Sjúkrasamlög tryggja ókeypis vist að ráði samlagslæknis í sjúkráhusi, sem samizt hefur við, sbr. 45. gr., eins lengi og nauðsyn krefur, ásamt læknishjálp og lyfjum svo og annarri þjónustu, sem sjúkráhusið veitir. Greiðsla samlags fellur þó niður, þegar sjúkráhuslega hefur orðið lengri en 12 mánuðir undanfarandi 2 ár, sbr. næstu málsgrein.

Sjúkratryggingadeild Tryggingastofnunarinnar tryggir samlagsmönnum sjúkrasamlaga nauðsynlega sjúkráhusvist, sbr. 1. mgr., þann tíma, sem samlög tryggja hana ekki samkvæmt þeirri málsgrein.

Sjúkratryggingadeild Tryggingastofnunar ríkisins tryggir samlagsmönnum sjúkrasamlaga ókeypis vist, sem nauðsynleg er vegna ellikramar, fávítaháttar eða langvinnis sjúkdóms, ásamt hjúkrun, læknishjálp, lyfjum og annarri þjónustu, sem veitt er á hælum og stofnunum, sem Tryggingastofnunin hefur samning við, og sjúkráhusum, sbr. 1. og 2. málsg. þessarar greinar. Sama gildir um dagvistir þessara stofnana eða sérstakra viðurkenndra dagvistarstofnana fyrir sjúka eða van-

gefna. Tryggingayfirlæknir úrskurðar um nauðsyn vistunar samkv. þessari málsgrein, sbr. þó 11. gr. laga nr. 53/1967.

Nú er samlagsmanni brýn nauðsyn að vistast í erlendu sjúkrahúsi, vegna þess að ekki er unnt að veita honum nauðsynlega hjálp í íslenzku sjúkrahúsi, og greiðir þá sjúkratryggingadeildin þann hluta kostnaðar við sjúkrahúsvistina, ásamt læknishjálp og annarri þjónustu á sjúkrahúsinu, sem umfram er hæsta daggjald íslenzkra sjúkrahúsa, eða allan kostnaðinn, ef niður er fallinn réttur sjúklings á hendur samlagi, samkv. 1. mgr. Sama gildir um kostnað við dvöl, lyf og læknishjálp, sem nauðsynleg er erlendis að lokinni sjúkrahúsvistinni þar. Ráðherra skipar nefnd, sem úrskurðar um, hvort téð skilyrði eru til staðar, svo og hvar samlagsmenn skuli vista erlendis. Nú er samlagsmaður vistaður á öðrum og dýrari stað erlendis en nefndin hefur ákveðið, og greiðir þá sjúkratryggingadeild aðeins þann kostnað, sem greiða hefði átt á þeim stað, sem hún ákvað. Í nefndina skal skipa tvo yfirlækna við Landspítalann, yfirlækni við Borgarspítalann og yfirlækni við St. Jósefsspítalann, Landakoti. Tryggingayfirlæknir á sæti í nefnd þessari, og skal hann vera formaður hennar. Ráðherra getur með reglugerð sett nánari ákvæði um framkvæmd málsins.

43. gr.

Í samþykktum sjúkrasamlaga skal tekið fram, hverra réttinda samlagsmenn njóta. Auk þeirra réttinda, sem um ræðir í 1. mgr. þessarar greinar, skal sjúkrasamlag þó ætíð veita þá hjálp, sem hér er talin:

- a. Almenn læknishjálp utan sjúkrahúsa hjá samlagslækni sjúklings eða öðrum lækni, ef slíkar vitjanir eru heimilaðar í samþykktum samlagsins. Fyrir hvert viðtal á lækningastofu og hverja vitjun til sjúklings greiði samlagsmenn lækni þó gjald, er ákveða skal með reglugerð. Sjúkrasamlag hefur heimild til að ákveða, að sjúklingur greiði læknisreikninga að fullu, og endurgreiðir samlag þá sjúklingi sinn hluta. Utanhéraðssjúklingar skulu jafnan greiða lækni að fullu.
- b. Nauðsynlegar rannsóknir og aðgerðir, eftir tilvísun samlagslæknis, hjá sérfræðingum að $\frac{3}{4}$ hlutum. Sjúkrasamlagsstjórn getur takmarkað heimild samlagslækna til tilvísana samkvæmt þessum lið.
- c. Lyf, sem samlagsmanni er lífsnauðsynlegt að nota að staðaldri, að fullu og önnur nauðsynleg lyf að $\frac{3}{4}$ eða $\frac{1}{2}$, enda séu lyfin í lyfjaskrá, sem Tryggingastofnunin lætur gera og staðfest skal af heilbrigðisstjórninni. Heimilt er í skrá þessari að takmarka greiðslu ákveðinna lyfja við tiltekið hámark.
- d. Röntgenmyndir og röntgenskoðun að $\frac{3}{4}$ samkvæmt gjaldskrá, er heilbrigðisstjórnin setur.
- e. Sjúkradagpeninga samkvæmt 44. gr.
- f. Dvöl umfram 7 daga vegna fæðingar í sjúkrahúsi og fæðingarstofnun.
- g. Óhjákvæmilegan ferðakostnað samlagslæknis til þeirra samlagssjúklinga, sem ekki eru ferðafærir sökum sjúkdóms síns, ef um lengri vegalengd en 10 km er að ræða á landi eða nota verður skip eða flugvélar við flutninga.
Ferðakostnað þennan skal greiða að hálfu, ef læknir notar eigið farartæki, ella að $\frac{3}{4}$ hlutum.
- h. Óhjákvæmilegan flutningskostnað sjúks samlagsmanns í sjúkrahús innanlands að $\frac{3}{4}$ hlutum, enda sé flutningsþörf svo bráð og heilsu hins sjúka svo varið, að hann verði ekki fluttur eftir venjulegum farþegaflutningsleiðum að dómi samlagslæknis og sjúkrasamlagsstjórnar.

Sjúkrasamlög greiða ekki sjúkrakostnað, sem skylt er að greiða samkvæmt sóttvarnarlögum eða öðrum sérstökum lögum.

Í samþykktum sjúkrasamlaga er heimilt að ákveða viðtækari hjálp vegna veikinda, svo og greiðslu fyrir tannlækningar. Eigi má víkja frá ákvæðum 44. gr. um sjúkradagpeninga.

44. gr.

Sjúkrasamlögin greiða sjúkradagpeninga, ef samlagsmaður, sem er 16 ára eða eldri og ekki nýtur elli- eða örorkulífeyris, verður algerlega óvinnufær, enda leggi hann niður vinnu og kaup hans eða aðrar vinnutekjur falli niður.

Sjúkradagpeningar eru ekki greiddir lengur en 52 vikur samtals á hverjum 24 mánuðum. Þó er samlagsstjórn heimilt að ákveða, að dagpeningar skuli greiddir lengur, ef lækningatíraunum er ekki lokið og óvist er, hvort um varanlega örorku er að ræða.

Samlagsmenn njóta sjúkradagpeninga frá og með 11. veikindadegi, ef þeir eru óvinnufærir a. m. k. 14 daga. Upphaf biðtímans miðast við þann dag, þegar lækni er fyrst vitjað eða sjúklingurinn fluttur í sjúkrahús.

Sjúkradagpeningar skulu ekki vera hærri en slysadagpeningar samkvæmt 33. gr. og ekki lægri en kr. 251.00 á dag fyrir kvæntan mann eða gifta konu, sem er aðal- fyrirvinna heimilis, kr. 221.00 fyrir aðra og kr. 29.00 fyrir hvert barn á framfæri, þar með talin börn utan heimilis, sem umsækjandi sannanlega greiðir með samkvæmt meðlagsúrskurði eða skilnaðarleyfisbréfi. Sjúkradagpeningar húsmóður, sem vinnur ekki utan heimilis, skulu þó vera jafnháir örorkulífeyri samkvæmt 12. gr.

Sjúkradagpeningar vegna annarra starfa en húsmóðurstarfa mega ekki vera hærri en sem nemur $\frac{3}{4}$ þeirra vinnutekna, sem hlutaðeigandi hefur misst vegna veikindanna. Skal í þessu sambandi að jafnaði höfð hliðsjón af tekjum hans síðustu tvo mánuðina, áður en veikindin hófust.

Nú dvelst sá, sem dagpeninga nýtur, í sjúkrahúsi eða hæli á kostnað sjúkrasamlags síns, og má þá lækka dagpeninga hans um allt að þriðjung, ef hann á heimili sínu hefur fyrir öðrum að sjá, ella allt að $\frac{2}{3}$ hlutum. Dagpeningar húsmóður, sem ekki hefur unnið utan heimilis, lækka þó ekki frá því, sem ákveðið er í 4. mgr.

Nú greiðir vinnuveitandi laun í veikindaförföllum, og renna þá dagpeningagreiðslur samkvæmt 4. málsg. þessarar greinar til vinnuveitandans þann tíma, þó aldrei hærri greiðsla en sem nemur $\frac{3}{4}$ hlutum launanna.

Dagpeningar eru ekki greiddir þeim, sem í verkfalli á, nema hann hafi átt rétt til dagpeninga, áður en verkfall hófst.

45. gr.

Leita skal staðfestingar Tryggingastofnunar ríkisins á samningum, sem sjúkrasamlög gera við lækna, lyfjabúðir og heilbrigðisstofnanir um greiðslur til fullnægingar ákvæðum 42. gr. Samningar, sem gilda fyrir samlög almennt eða tiltekinn flokk samlaga, eru þó að jafnaði gerðir af Tryggingastofnuninni fyrir hönd viðkomandi samlaga. Sé um að ræða héraðslækni, sem situr í kaптúni eða kaupstað, getur sjúkrasamlag á þeim stað með samþykki Tryggingastofnunarinnar krafist þess, að hann taki að sér að gegna heimilislæknisstörfum gegn föstu gjaldi. Takist samningar ekki, ákveður heilbrigðisstjórnin greiðsluna með tilliti til gjaldskrárinnar eða gildandi samninga um heimilislæknisstörf á samsvarandi stöðum.

Náist ekki samkomulag við lækna, skal gerðardómur ákveða samningskjörin. Tilnefna samningsaðilar einn gerðarmann hvor, en Hæstiréttur skipar oddamann. Verði gerðardómur ekki fullskipaður, fellur niður veiting bóta, eftir því sem við á, samkvæmt 43. gr. a og b, en iðgjöld hinna tryggðu lækka að sama skapi, enda skal þá framlag ríkissjóðs og sveitarsjóðs til samlagsins samkvæmt 49. gr. ekki lækka, nema tryggingaráð leggi það til og ráðherra samþykki. Þó skal sjúkrasamlagsstjórn heimilt að ákveða, að fengnu samþykki tryggingaráðs, í stað þess að lækka iðgjöldin að verja því fé, sem sparast við það, að bætur eru ekki veittar samkvæmt 43. gr. a og b, til hagsbóta hinum tryggðu með þátttöku í læknskostnaði eða á annan hátt.

Daggjöld sjúkrahúsa, hjúkrunarheimila og annarra stofnana, sem 42. gr. tekur til, svo og gjaldskrár sömu stofnana vegna utansjúkrahússjúklinga skulu ákveðin af 5 manna nefnd. Nefndin sé þannig skipuð, að hver eftirtalinna aðila skipi full-

trúa í nefndina: Fjármálaráðherra, Tryggingastofnun ríkisins, Samband íslenzkra sveitarfélaga, Landssamband sjúkrahúsa og heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra og skal fulltrúi hans vera formaður nefndarinnar. Verði jöfn atkvæði í nefndinni, ræður atkvæði formanns. Nefndin ákveður daggjöld og gjaldskrár þannig, að samantlagðar tekjur stofnunar standi undir eðlilegum rekstrarkostnaði á hverjum tíma, miðað við þá þjónustu, er heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra hefur ákveðið að stofnunin veiti. Heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra setur í reglugerð nánari ákvæði um starfsháttu og starfssvið nefndarinnar.

Sé um sjálfseignarstofnun eða einkaaðila að ræða, jafngildir það samningi, ef hlítt er ákvörðun nefndarinnar um daggjöld, er vera skulu í einu lagi fyrir vist og þjónustu, en að öðrum kosti getur Tryggingastofnunin ákveðið, að sjúklingum skuli greidd tiltekin upphæð fyrir hvern legudag upp í kostnaðinn.

Breyting á daggjaldi og gjaldskrá tekur ekki gildi, fyrr en að tveim mánuðum liðnum frá því, að hún er tilkynnt Tryggingastofnuninni eða hlutaðeigandi samlögum.

46. gr.

Nú er samlagsmanni nauðsyn að leita sér lækninga utan samlagssvæðis, og skal þá samlag hans greiða kostnað af því, eftir því sem nánar er ákveðið í samþykktum þess.

Ef tryggður maður veikist eða verður fyrir slysi, þegar hann er staddur utan samlagssvæðis síns, á hann rétt á endurgreiðslu sjúkrakostnaðar, þó eigi hærrí upphæð en kostnaðurinn hefði numið á samlagssvæðinu. Þetta nær þó ekki til þeirra, sem samkvæmt milliríkjasamningum öðlast rétt til sjúkrahjálpar í öðru landi vegna dvalar þar, að því er varðar þá sjúkrahjálpar, sem samningarnir fjalla um.

Nú verður tryggður maður fyrir verulegum kostnaði vegna veikinda eða slyss utan samlagssvæðis og fær hann ekki endurgreiddan nema að litlu leyti af samlagi sínu, og er þá tryggingaráði heimilt að ákveða, að sjúkratryggingadeild taki þátt í slíkum kostnaði.

47. gr.

Nú flyzt samlagsmaður búferlum í umdæmi annars sjúkrasamlags, og verður hann þá tryggingarskyldur í samlagi því, er þar starfar.

Í reglum, sem Tryggingastofnunin setur og ráðherra staðfestir, skulu sett nánari fyrirmæli um flutning manna milli samlaga og um greiðslu sjúkrabóta, þegar svo stendur á. Má þar ákveða, að hinn tryggði skuli sjálfur bera kostnað sinn að nokkru eða öllu leyti, ef hann vanrækir að flytja tryggingu milli samlaga í samræmi við reglurnar.

Í reglum, settum á sama hátt, má og ákveða gagnkvæma þjónustu og aðstoð samlaganna hvers við annars meðlimi. Að svo miklu leyti sem slík gagnkvæm aðstoð verður ákveðin, fer um greiðslur til lækna, lyfjabúða og annarra, sem láta lækni- hjálpar í té, eftir sömu reglum og um greiðslur fyrir eigin meðlimi samlagsins.

C. Tekjur.

48. gr.

Tryggingastofnunin ákveður iðgjöld í hverju sjúkrasamlagi að fengnum tillögum sjúkrasamlagsstjórnar. Iðgjaldsákvörðun er háð staðfestingu ráðherra. Iðgjöld skulu ákveðin með það fyrir augum, að heildartekjur sjúkrasamlags nægi til að standa straum af skuldbindingum þess. Stefnt skal að því, að iðgjöldin séu jafnhá, þar sem aðstaða er sambærileg.

Iðgjöld til sjúkrasamlags greiða allir þeir, sem tryggingarskyldir eru í sjúkrasamlaginu, sbr. 40. gr. Iðgjöld skulu greidd fyrir fram og gjalddagar ákveðnir í samþykktum.

49. gr.

Ríkissjóður greiðir Tryggingastofnuninni framlag til sjúkratrygginga, er nemur 250% greiddra sjúkrasamlagsiðgjalda samlagsmanna. Framlag þetta greiðist með jöfnum greiðslum mánaðarlega.

Tryggingastofnun ríkisins heldur eftir hluta af framlagi ríkissjóðs til þess að standa undir útgjöldum sjúkratryggingadeildar samkvæmt áætlun, sem stofnunin skal gera árlega fyrir hvert almanaksár og senda öllum sjúkrasamlögum fyrir lok nóvembermánaðar. Áætlunin skal við það miðuð, að leiðrétting náist á þeim mismun, sem orðið hefur á áætlun og ársreikningi síðastliðins árs, og enn fremur skal taka tillit til nauðsynlegrar endurskoðunar á áætlun yfirstandandi árs. Auk áætlaðra útgjalda má gera ráð fyrir tillagi til varasjóðs, allt að 2% af útgjöldum sjúkratryggingadeildar.

Sá hluti af framlagi ríkissjóðs, sem ekki fer til sjúkratryggingadeildar Tryggingastofnunarinnar, rennur til sjúkrasamlaga og skiptist milli þeirra í hlutfalli við greidd iðgjöld. Enn fremur greiðir hlutaðeigandi sveitarsjóður framlag til sjúkrasamlagsins, sem nemur 85% greiddra iðgjalda.

Framlög til samlaga samkvæmt þessari grein greiðast ársfjórðungslega eftir á og miðast í hvert sinn við innheimt iðgjöld á ársfjórðungnum. Þar sem iðgjöld til sjúkrasamlaga eru greidd í einu lagi fyrir hálf t eða heilt ár, greiðast þó framlögin í samræmi við það. Séu framlögin ekki greidd innan mánaðar frá gjalddaga, skal greiða vexti frá gjalddaga, er séu 1% hærri en hæstu útlánsvextir banka á hverjum tíma.

VI. KAFLI

Sameiginleg ákvæði.

A. Bætur.

50. gr.

Bætur samkvæmt lögum þessum teljast bæði bætur greiddar í peningum og hjálp til sjúkra og slasaðra, sem veitt er á annan hátt.

Fjölskyldubætur skulu greiddar án tillits til annarra bóta. Að öðru leyti getur enginn samtímis notið nema einnar tegundar greiddra bóta samkvæmt lögum þessum eða lögum um atvinnuleysistryggingar. Saman mega þó fara:

- Bætur til ekkju eða ekkils samkvæmt a-lið 35. gr. og allar bætur aðrar en ekkjubætur samkvæmt 17. gr.
- Barnalífeyrir, ekkjubætur samkvæmt 17. gr. og dagpeningar.
- Barnalífeyrir, mæðralaun, ekkjubætur samkvæmt 17. gr. og dagpeningar vegna brottfalls tekna af vinnu utan heimilis. Enn fremur mega fara saman mæðralaun og örorkubætur.
- Slysadagpeningar og elli- eða ekkjulífeyrir.
- Aðrar bætur, ef svo er fyrir mælt í lögum.

Ef maður á rétt á fleiri tegundum bóta en einni, sem ekki geta farið saman, má hann taka hærri eða hæstu bæturnar. Nú nýtur umsækjandi um dagpeninga annarra lægri bóta, sem veittar eru til langs tíma, og skulu þá dagpeningar nema mismuninum.

Sjúkrakostnað slysatrygginga vegna manns, sem einnig er tryggður í sjúkrasamlagi, greiðir sjúkrasamlagið gegn endurgreiðslu frá slysatryggingum.

Ef elli-, örorku- eða ekkjulífeyrisþegi dvelst lengur en einn mánuð í stofnun, þar sem sjúkratryggingar greiða fyrir hann, fellur lífeyrir til hans niður, ef vistin hefur verið lengri en 4 mánuðir undanfarandi 24 mánuði. Sé dvölin ekki greidd að fullu, er heimilt að greiða lífeyri, allt að því, sem á vantar. Falli niður lífeyrir til sjúklings, sem greitt er fyrir af sjúkrasamlagi, skulu lífeyristryggingar greiða þess-

um aðilum örorkulífeyri að viðbættum 60% upp í dvalarkostnað hans. Ef hlutaðeigandi er algerlega tekjulaus, er Tryggingastofnuninni heimilt að greiða honum sjálfum allt að 25% lágmarksbóta.

51. gr.

Sama rétt til bóta og hjón hafa samkvæmt lögum þessum einnig karl og kona, sem búa saman og eru bæði ógift, ef þau hafa átt saman barn eða konan er þunguð af hans völdum eða sambúðin hefur varað samfleytt í 2 ár. Sama gildir um bótarétt þess, sem eftir lifir, þegar hitt deyr.

Slíkt sambúðarfolk öðlast aldrei meiri bótarétt en þau hefðu haft, ef þau væru hjón. Þó er heimilt að greiða sambúðarkonu slysbætur.

52. gr.

Tryggingastofnunin eða sjúkrasamlag getur greitt öðrum en bótaþega eða framfærslumanni bætur, ef ástæða er til að ætla, að bæturnar séu notaðar á þann hátt, að eigi samrýmist tilgangi laganna. Slíkar ráðstafanir skulu þó að jafnaði bornar undir hlutaðeigandi sveitarstjórn eða barnaverndarnefnd, ef um er að ræða fjöl-skyldubætur eða barnalífeyri.

53. gr.

Bætur, sem ætlaðar eru bótaþegum sjálfum, greiðast ekki, ef hlutaðeigandi vanrækir að fara að læknisráðum eða neitar að hlíta fyrirmælum um þátttöku í þjálfun eða starfsnámi, sem bætt gæti afkomu hans eða búið hann undir nýtt starf.

54. gr.

Umsóknir um bætur skulu ritaðar á eyðublöð, er Tryggingastofnunin lætur gera. Skulu eyðublöð þessi fást í skrifstofum stofnunarinnar, hjá umboðsmönnum hennar og annars staðar, eftir því sem hentugt þykir.

Umsækjendum er skylt að svara öllum spurningum og gefa allar upplýsingar, sem nauðsynlegar eru til þess, að hægt sé að úrskurða bætur eða endurskoða bóta-rétt.

Ekki verður krafizt umsókna um sjúkrabætur að undanteknum sjúkradagpeningum.

55. gr.

Allar umsóknir skulu úrskurðaðar svo fljótt sem kostur er á, og skulu bætur reiknaðar frá þeim degi, sem umsækjandinn hefur uppfyllt skilyrðin til bótanna. Bætur samkvæmt II. og III. kafla, aðrar en fæðingarstyrkur, og lífeyrir samkvæmt IV. kafla reiknast þó frá fyrsta næsta mánaðar eftir, að bótaréttur er fyrir hendi, og falla niður í lok þess mánaðar, er bótarétti lýkur.

Bætur, aðrar en slysalífeyrir og sjúkradagpeningar, skulu aldrei úrskurðaðar lengra aftur í tímann en 2 ár. Sjúkradagpeningar skulu að jafnaði eigi úrskurðaðir lengra aftur í tímann en 2 mánuði, en heimilt er sjúkrasamlagsstjórn að lengja þetta tímabil í allt að 6 mánuði í tilvikum, þar sem bótaréttur er að öðru leyti ótví-ræður.

Grundvöll bótaréttar má endurskoða hvenær sem er og samræma bætur þeim breytingum, sem orðið hafa.

56. gr.

Bætur skal greiða mánaðarlega eftir á. Þó má greiða sjúkrabætur og dagpeninga fyrir styttri tíma, og ekki er skylt að greiða eins og tveggja barna fjölskyldu-bætur oftar en fjórum sinnum á ári. Enn fremur má greiða bætur eftir á fyrir lengri tíma en einn mánuð, þar sem samgöngur eru erfiðar.

Úrskurðaðar bætur falla niður, ef þær eru ekki sóttar innan 12 mánaða, en úrskurða má bætur á ný, ef rökstudd umsókn berst.

57. gr.

Nú hafa bótaþega verið greiddar hærrí bætur en vera bar samkvæmt lögum þessum, og á þá Tryggingastofnunin eða sjúkrasamlag endurkröfurétt á hendur honum eftir almennum reglum. Má og draga upphæðina frá bótum, sem bótaþegi síðar kynni að öðlast rétt til.

Ef greiðsla samkvæmt 1. málsg. stafar af sviksamlegu atferli bótaþega, getur Tryggingastofnunin eða sjúkrasamlagsstjórn látið hann endurgreiða allt að tvöfaldri þeirri fjárhæð, sem ofgreidd var. Hefur þetta engin áhrif á þá refsingu, sem bótaþegi að öðru leyti kann að hafa bakað sér.

58. gr.

Ef umsækjandi á bótakröfu á hendur manni eða stofnun vegna tjóns, sem hann eða hún ber ábyrgð á vegna ásetnings eða gáleysis eða samkvæmt ákvæðum 67. gr. umferðarlaga, nr. 40/1968, eiga tryggingarnar endurkröfurétt fyrir þeim bótum, sem þær hafa innt af hendi vegna tjónsins, án þess að til komi framsal. Endurkröfurétturinn gildir þó ekki gagnvart atvinnurekanda, að því er varðar bætur vegna slysa, er starfsmenn hans verða fyrir, nema hann eða trúnaðarmenn hans hafi valdið slysinu af ásetningi eða stórfelldu gáleysi.

59. gr.

Ef bótaþegi er dæmdur til fangelsisvistar eða á annan hátt úrskurðaður til dvalar á einhverri stofnun, skulu falla niður allar bætur til hans, meðan hann dvelst þar, sbr. þó síðustu málsg. 50. gr.

Tryggingastofnunin getur þó ákveðið að greiða bæturnar, eða hluta af þeim, konu hans og börnum eða einhverjum þriðja aðila, sem sér um, að bæturnar komi þeim að sem mestu gagni.

60. gr.

Óheimilt er að framselja eða veðsetja bótakröfur samkvæmt lögum þessum, og ekki má leggja á þær lögöld né gera í þeim fjárnám eða lögtak né halda bótafé til greiðslu opinberra gjalda, annarra en iðgjalda samkvæmt lögum þessum.

61. gr.

Nú telur Tryggingastofnun ríkisins vafa leika á um lögheimili bótaþega eða umsækjanda um bætur, sbr. lög nr. 35 30. maí 1960, og skal hún þá leita úrskurðar dómara, enda getur hún beiðzt rannsóknar og úrskurðar með sama hætti og þjóðskrá og sveitarfélag samkvæmt 14. gr. nefndra laga. Sjúkrasamlög eiga einnig rétt á að óska rannsóknar og úrskurðar um lögheimili samlagsmanna.

62. gr.

Tryggingaráði er heimilt að greiða bótaþegum, búsettum erlendis, aðrar bætur en ellilífeyri, ef sérstaklega stendur á.

B. Um iðgjöld, innheimtu o. fl.

63. gr.

Iðgjöld hinna tryggðu samkvæmt 23. gr. skulu lögð á þar, sem gjaldendur eiga lögheimili samkvæmt þjóðskrá 1. desember næstan á undan. Tekur álagningin til þeirra, sem í byrjun gjaldársins hafa náð 17 ára aldri, en yngri eru en 67 ára. Skattstjóri skal leggja iðgjöldin á og færa þau á skattskrá, sbr. 39. gr. laga nr. 90/1965, og skulu ákvæði 40. gr. þeirra laga gilda um iðgjöldin, eftir því sem við á. Skal skattstjóri senda Tryggingastofnun ríkisins eintak af gjaldskrá þeirri, er hann lætur innheimtumanni í té.

64. gr.

Iðgjöld samkvæmt 25. gr. og 36. gr. skal skattstjóri leggja á með tekju- og eignarskatti og færa þau á skattskrá, sbr. 39. gr. laga nr. 90/1965, og skulu ákvæði 40. gr. þeirra laga gilda um iðgjöldin, eftir því sem við á, sbr. og ákvæði 63. gr. um gjaldskrá. Iðgjöld þessi skulu lögð á í heilum krónum. Þó skulu iðgjöld af lögskráðum sjómönnum lögð á og innheimt fyrir fram af lögskráningarstjórum og iðgjöld af öikumönnum bifreiða lögð á af innheimtumönnum bifreiðaskatts og innheimt fyrir fram fyrir hvert bifreiðaskattár ásamt þungaskatti og skoðunargjaldi bifreiða, og skal um endurgreiðslu iðgjaldsins vegna innilegu skrásetningarnúmers, ef til kemur, farið eftir þeim reglum, sem gilda um endurgreiðslu þungaskatts í slíkum tilfellum.

Framtalsskýrslur skulu þannig úr garði gerðar, að skýrt sé fram tekið, fyrir hversu margar vinnuvikur beri að greiða. Þyki vafi leika á, að framtal vinnuvikna sé rétt, skal áætla tölu þeirra eftir öðrum upplýsingum, er framtalið sýnir, en séu þær ófullnægjandi eða hafi framtali ekki verið skilað, þá eftir mati skattstjóra.

Skattfrjálsir aðilar, er hafa í þjónustu sinni menn, sem slysatryggðir skulu samkvæmt 29. gr., skulu senda hlutaðeigandi skattyfirvaldi framtöl um vinnuvikur á sama hátt og skattskyldir atvinnurekendur.

Í reglugerð samkvæmt síðustu málsgr. 36. gr. skal kveða á um álagningu og innheimtu ársiðgjalda vegna tækja þeirra, er þar greinir.

65. gr.

Kæra má iðgjaldaálagningu skattstjóra samkvæmt 63. og 64. gr. til ríkisskattanefndar eftir sömu reglum og gilda um kærur út af tekjuskatti. Ákvæði 42. gr. laga nr. 90/1965 skulu gilda um endurskoðun og leiðréttingar gjaldskrár samkvæmt lögum þessum, eftir því sem við á.

Gjald dagar iðgjalda skulu ákveðnir í reglugerð.

66. gr.

Iðgjöld til lífeyris- og slysatrygginga skulu innheimt af þeim innheimtumönnum ríkissjóðs eða sveitarsjóða eða sérstöðum innheimtustofnunum, sem innheimta tekju- og eignarskatt, sbr. þó ákvæði 1. málsgr. 64. gr. um iðgjöld af lögskráðum sjómönnum og öikumönnum bifreiða og ákvæði 3. málsgr. þessarar greinar. Skulu ákvæði laga nr. 90/1965, þar á meðal um dráttarvexti og lögtaksrétt, gilda um innheimtu iðgjalda.

Innheimtumenn ríkissjóðs annast innheimtu á framlögum sveitarfélaga, sbr. þó 3. málsgr. þessarar greinar. Gera má lögtak hjá sveitarfélagi fyrir vangreiddum framlögum, m. a. í álögðum, ógreiddum bæjar- eða sveitargjöldum.

Tryggingastofnunin innheimtir sjálf iðgjöld, sem ríkissjóði ber að greiða. Þá er stofnuninni heimilt að annast sjálf innheimtu iðgjalda hjá tilteknum ríkisstofnunum og framlaga sveitarsjóða í einstökum lögsagnarumdæmum.

Sjúkrasamlagsiðgjöld greiðast til samlaganna eða þeirra aðila, sem þau hafa falið innheimtuna samkvæmt samningi, sbr. lög nr. 68 27. apríl 1962. Verði vanskil, innheimta bæjarstjórnir og sveitarstjórnir hjá gjaldanda eða þeim, sem ábyrgð ber á greiðslunni, og má innheimta iðgjöldin með lögtaki.

Um gjald fyrir innheimtu iðgjalda til lífeyris- og slysatrygginga fer eftir launalögum eða samningum samkvæmt lögum nr. 68/1962.

67. gr.

Meistarar í iðnaði skulu greiða iðgjöld fyrir nema sína og útgerðarmenn sjúkrasamlagsiðgjöld lögskráðra sjómanna. Óheimilt er að draga iðgjöldin frá kaupum þessara manna. Ríkissjóður ábyrgist iðgjaldagreiðslur fanga.

Nú sækir maður til sveitarstjórnar um, að sveitarsjóður greiði fyrir hann iðgjöld hans, sakir þess að hann sé ekki fær um það af eigin rammleik, og tekur þá sveitarstjórn ákvörðun um umsóknina með tilliti til ástæðna hans. Þó á iðgjaldsgreiðandi, sem ber ekki að greiða eignarskatt, jafnan rétt á því, ef krafizt er, að sveitarsjóður greiði fyrir hann iðgjald samkvæmt 23. gr., ef hann hefur ekki haft útsvarsskyldar tekjur samkvæmt 2. og 3. málsg. 31. gr. laga nr. 51 1964, um tekjustofna sveitarfélaga, á næsta ári á undan, og eigi má krefja iðgjaldsgreiðanda um hærri hluta iðgjalds en svo, að nemi helmingi útsvarsskyldra tekna. Greiðir sveitarsjóður það, sem á vantar fullt iðgjald. Nú greiðir sveitarsjóður iðgjald samkvæmt þessari málsgrein, og ákveður sveitarstjórn þá, hvort og á hvern hátt hún krefur hann um endurgreiðslu.

Lífeyristryggingarnar greiða sjúkrasamlagsiðgjöld þeirra, sem rétt eiga til bóta samkvæmt 11. gr. og annaðhvort uppfylla skilyrði 1. málsg. 12. gr. eða orðnir eru 67 ára að aldri. Hjón eru ábyrg fyrir sjúkrasamlagsiðgjöldum hvort annars og foreldrar og fósturforeldrar fyrir sjúkrasamlagsiðgjöldum barna sinna, sem á vegum þeirra eru. Sveitarsjóðir greiða iðgjöld þeirra manna, sem eru á föstu sveitarframfæri.

68. gr.

Þeir, sem laun greiða, skulu, ef innheimtuaðili eða sjúkrasamlag krefst þess, halda eftir af launum iðgjöldum launþega, þegar kaup er greitt, og greiða síðan til þess, er kröfu gerði. Nú vanrækir launagreiðandi að halda eftir af kaupi, og má þá krefja hann um upphæðina. Nánari ákvæði varðandi skyldur atvinnurekanda samkvæmt þessari grein og viðurlög við vanrækslu skulu sett með reglugerð.

69. gr.

Sjúkratryggingin veitir ekki bætur, nema staðið sé í skilum með iðgjöld samkvæmt 48. gr. Heimilt er að ákveða í samþykktum, að allt að sex mánaða vanskil valdi ekki skerðingu bótaréttar. Nemi vanskil meiru en 6 mánuðum, fer um réttindi samlagsmanna samkvæmt 41. gr., sbr. þó 5. gr. laga nr. 68/1962. Nánari ákvæði um réttindaskerðingu vegna vanskila skulu sett í samþykktum.

Tryggingastofnunin getur lækkað aðrar bætur um allt að sama hundraðshluta og hin vangreiddu iðgjöld nema af þeim iðgjöldum, er hlutaðeiganda hefur borið að greiða. Ekki skal þó af þessum ástæðum lækka fæðingarstyrk, sbr. 16. gr., bætur samkvæmt 17. gr. eða slysabætur samkvæmt IV. kafla laganna.

70. gr.

Iðgjöld samkvæmt 25. gr., 36. gr. og 48. gr. vegna sjómanna og stjórnenda ökutækja og aflvéla skulu hvíla sem lögveð á hlutaðeigandi skipum, ökutækjum og aflvélum og ganga fyrir öllum öðrum veðum en lögveðum fyrir gjöldum ríkissjóðs.

C. Önnur ákvæði.

71. gr.

Tekjur varasjóðs lífeyristrygginga eru vextir af höfuðstólnum og tillag samkvæmt 1. málsg. 21. gr. Tekjur varasjóðs slysatrygginga eru vextir af höfuðstólnum og rekstrarafgangur, en rekstrarhalli skal tekinn úr varasjóðnum. Heimilt er að veita lán úr varasjóðum lífeyris- og slysatrygginga til sveitarfélaga eða annarra aðila, sem sveitarstjórn gengur í ábyrgð fyrir, til að koma upp elliheimilum, sjúkrahúsum eða öryrkjastofnunum, gegn öruggum tryggingum. Fé, sem ekki þarf að nota til daglegs rekstrar trygginganna, skal að öðru leyti ávaxta í ríkisskuldabréfum, bankavaxtabréfum eða í lánnum, sem tryggð eru með ríkisábyrgð eða annarri öruggri tryggingu.

Tekjur varasjóðs sjúkratryggingadeildar Tryggingastofnunarinnar eru vextir af höfuðstólnum ásamt tillagi samkvæmt 49. gr. Heimilt er að veita lán eða styrk úr varasjóði sjúkratryggingadeildar til sjúkrasamlaga, sem verða fyrir óeðlilega miklum sjúkrakostnaði. Reglur um slíkar fyrirgreiðslur skulu settar af tryggingaráði og staðfestar af ráðherra.

72. gr.

Mæður, sem fá úrskurð yfirvalds um meðlag með börnum sínum, geta snúið sér til Tryggingastofnunar ríkisins með úrskurðinn og fengið meðlagið greitt þar til 16 ára aldurs barnsins, án tillits til þess, hvort þær ganga í hjónaband eða ekki. Aldrei greiðir Tryggingastofnunin þó hærri fjárhæð en sem nemur barnalífeyri samkvæmt 16. gr.

Tryggingastofnuninni er ekki heimilt að greiða meðlög lengra aftur í tímann en 3 mánuði, talið frá byrjun þess mánaðar, sem yfirvaldsúrskurður er afhentur stofnuninni, nema um sérstakar ástæður sé að ræða, sem barnsmóðir verður ekki talin eiga sök á, og getur þá tryggingaráð úrskurðað meðlagsgreiðslur allt að 18 mánuði aftur í tímann.

Tryggingastofnunin skal senda Innheimtustofnun sveitarfélaga innan eins mánaðar tilkynningu um fyrstu greiðslu meðlags með barni. Tilkynningunni skal fylgja afrit af yfirvaldsúrskurði.

Innheimtustofnun sveitarfélaga endurgreiðir Tryggingastofnuninni meðlög skv. 1. mgr. vegna barnsfeðra, sem framfærslurétt eiga hérlendis, eftir því sem meðlögin innheimtast, en fullnaðarskil skulu gerð í síðasta lagi fyrir 1. október næsta ár.

Ríkissjóður endurgreiðir Tryggingastofnun ríkisins meðlög vegna barnsfeðra, sem framfærslurétt eiga erlendis.

Ákvæði þessarar greinar skulu gilda, eftir því sem við getur átt, um greiðslu meðlags, sem fráskildar konur fá úrskurðað með börnum sínum.

73. gr.

Ógift móðir, sem verður að fella niður vinnu og missir tekjur sínar vegna barnsburðar og leggur fram úrskurð á hendur barnsföður fyrir barnsfararkostnaði eða hefur gert ráðstafanir til að afla sér slíks úrskurðar, á rétt á því, að Tryggingastofnunin greiði henni auk fæðingarstyrks samkvæmt 16. gr. allt að kr. 3 000.00 á mánuði í allt að 3 mánuði samanlagt fyrir og eftir barnsburð, enda hefur þá Tryggingastofnunin endurkröfurétt á hendur Innheimtustofnun sveitarfélaga eða ríkissjóði á sama hátt og í 72. gr. segir um endurkröfurétt á meðlagi.

74. gr.

Tryggingastofnunin getur tekið að sér að annast reikningshald og daglega afgreiðslu fyrir einstaka lífeyrissjóði.

75. gr.

Heimilt er Tryggingastofnuninni að taka að sér frjálsar slysatryggingar. Skal þá jafnan gefa út vátryggingarskírteini. Enn fremur getur stofnunin með samþykki ráðherra tekið að sér ábyrgðartryggingar.

Ráðherra ákveður með reglugerð nánari tilhögun á tryggingum samkvæmt þessari grein, þar á meðal, að hve miklu leyti skuli endurtryggja þá áhættu, sem Tryggingastofnunin tekur á sig.

76. gr.

Ráðherra getur ákveðið, að útgerðarmönnum skuli skylt að tryggja áhættu þá vegna bótaskyldra slysa og veikinda, sem þeir bera samkvæmt 18. gr. laga nr. 67 31.

desember 1963, þannig að Tryggingastofnunin greiði hinum tryggða fullt kaup eða aflahlut jafnlangan tíma og sjómannaölög ákveða hverju sinni.

Halda skal tryggingum samkvæmt þessari grein reikningslega aðskildum frá annarri starfsemi stofnunarinnar. Dagpeningar samkvæmt 33. og 44. gr. skulu renna til Tryggingastofnunarinnar þann tíma, sem greiðsla kaups eða aflahlutar á sér stað, og skulu iðgjöld útgerðarmanna fyrir aukatryggingu þessa ákveðin með það fyrir augum, að þau ásamt dagpeningunum nægi fyrir útgjöldum.

77. gr.

Heimilt er ráðherra að semja við erlendar tryggingastofnanir um gagnkvæm réttindi íslenskra og erlendra þegna um þau hlunnindi, sem almannatryggingarnar veita.

78. gr.

Nú verður breyting á dagvinnukaupi verkamanna við almenna fiskvinnu, og skal ráðherra þá innan 6 mánaða, að fengnum tillögum tryggingaráðs, breyta upp-hæðum bóta samkv. lögum þessum og greiðslum samkv. 73. gr. í samræmi við það.

Ráðherra setur með reglugerð ákvæði um framkvæmd þessara laga að fengnum tillögum Tryggingastofnunarinnar.

79. gr.

Ráðherra skal, að fengnum tillögum tryggingaráðs, koma á fót deild í Tryggingastofnun ríkisins, sem hafi það hlutverk að annast velferðarmál aldraðra og annarra bótaþega samkvæmt lögum þessum.

Nánari ákvæði um deild þessa skulu sett með reglugerð, sem ráðherra staðfestir.

80. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. jan. 1972. Jafnframt eru úr gildi númerin eftirtalin laga-ákvæði:

1. Lög nr. 40 30. apríl 1963, um almannatryggingar.
2. Lög nr. 72 9. des. 1963, um hækkun á bótum almannatrygginga.
3. Lög nr. 2 28. febr. 1964, um hækkun á bótum almannatrygginga.
4. Lög nr. 14 30. apríl 1964, um breyting á lögum nr. 40/1963.
5. Lög nr. 20 23. apríl 1965, um breyting á sömu lögum.
6. Lög nr. 98 22. des. 1965, um breyting á sömu lögum.
7. Lög nr. 94 20. des. 1966, um breyting á sömu lögum.
8. Lög nr. 83 29. des. 1967, um breyting á sömu lögum.
9. Lög nr. 4 24. marz 1968, um hækkun á bótum almannatrygginga.
10. Lög nr. 57 25. apríl 1968, um breyting á lögum nr. 40/1963.
11. Lög nr. 7 6. marz 1969, um hækkun á bótum almannatrygginga.
12. Lög nr. 11 18. marz 1970, um breyting á lögum nr. 40/1963.
13. Lög nr. 20 4. apríl 1970, um hækkun á bótum almannatrygginga.
14. Lög nr. 29 27. apríl 1970, um breyting á lögum nr. 40/1963.
15. Lög nr. 32 6. maí 1970, um breyting á sömu lögum.
16. Lög nr. 42 12. maí 1970, um breyting á sömu lögum.
17. Lög nr. 43 12. maí 1970, um breyting á sömu lögum.
18. Lög nr. 110 29. des. 1970, um breyting á sömu lögum.

Ákvæði til bráðabirgða.

1. Bætur, sem úrskurðaðar hafa verið fyrir gildistöku laga þessara, skulu ekki skerðast vegna ákvæða II. kafla um bótagreiðslur í hlutfalli við þann tíma, sem bótaþegi hefur átt lögheimili á Íslandi, sbr. þó 2. málsg.

Nú á ellilífeyrisþegi eða umsækjandi um ellilífeyri ekki lögheimili á Íslandi, og skal þá einungis reikna til réttindatíma samkvæmt 12. gr. þann tíma, sem hlutaðeigandi hefur átt lögheimili á Íslandi eftir árslok 1946. Heimilt er tryggingaráði að veita undanþágu frá þessu ákvæði, ef sérstaklega stendur á.

2. Eignir og skuldir sjúkrasamlaga þeirra, sem störfuðu fyrir gildistöku laga þessara, yfirferast á sjúkrasamlag það, sem tekur við hlutverki þeirra, þannig, að helmingur hreinna eigna samlags þess, sem niður er lagt, skal renna í varasjóð hins nýja samlags, en helmingur skal ganga upp í framlög hlutaðeigandi sveitarfélags til hins nýja samlags. Sjúkratryggingadeild Tryggingastofnunar ríkisins ábyrgist skuldir samlaga þeirra, sem niður eru lögð, sem eigin skuld.

3. Eignir og skuldir héraðasamlaga þeirra, sem störfuðu fyrir gildistöku laga þessara, yfirferast á sjúkrasamlag það, sem tekur við tryggingahlutverki þeirra.

4. Stjórnir sjúkrasamlaga, sbr. 42. gr., skulu skipaðar eigi síðar en 30. sept. 1971.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Með bréfi, dags. 28. maí 1970, skipaði heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra nefnd til að endurskoða gildandi lög um almannatryggingar. Nefnd þessi skyldi hafa samráð og samstarf við þá einstaklinga og félagasamtök, sem hér eiga hlut að máli, og skyldi hún skila álitum svo fljótt sem unnt er og eigi síðar en svo, að hægt verði að leggja niðurstöðurnar fram á næsta reglulega Alþingi.

Í nefndina voru eftirtaldir menn skipaðir: Björgvin Guðmundsson, deildarstjóri, Guðjón Hansen, tryggingafræðingur, Ólafur Björnsson, prófessor, Sigurður Ingi-mundarson, forstjóri og Hjálmar Vilhjálmsson, ráðuneytisstjóri, sem jafnframt var skipaður formaður. Páll Sigurðsson, ráðuneytisstjóri, var skipaður til viðbótar í nefndina frá 1. september 1970. Nefndin hefur setið fundi og haft samband við ýmsa einstaklinga og félagasamtök.

Nefndin hefur samið frumvarp það til nýrra laga um almannatryggingar, sem hér liggur fyrir. Verður hér getið helztu breytinga, sem lagt er til, að gerðar verði á gildandi löggjöf.

1. Lagt er til, að bætur almannatrygginga verði allar hækkaðar um 20% frá því, sem nú er, þó verði barnalífeyrir hækkaður um 40%, fæðingarstyrkur um ca. 13,3%, en fjölskyldubætur breytist ekki. Auk þessa er gert ráð fyrir auknum bótagreiðslum, sem hér greinir:

a. Þegar um er að ræða uppbót á elli- og örorkulífeyri, sbr. 21. gr. 2. mgr., er gert ráð fyrir lögbundinni fjárhæð lífeyris og uppbótar, sem nemi 84 000.00 kr. á ári. Þetta gildir þó því aðeins, að tekjur bótaþega að meðtöldum lífeyri séu lægri en 84 000.00 krónur fyrir einstakling og 151 200.00 kr. fyrir hjón. Í því tilviki skal uppbótin nema því, sem á vantar.

b. Barnalífeyrir, sbr. 16. gr., verði greiddur með barni látinnar móður, hvort sem hún var gift eða ógift og án tillits til efnahags eða annarra ástæðna. Lagt er og til, að barnalífeyrisaldur verði hækkaður úr 16 í 17 ár.

c. Kona, sem verður ekkja, sbr. 19. gr., fái bætur í sex mánuði í stað þriggja, ef hún er barnlaus, og til viðbótar í 12 mánuði í stað 9, ef hún hefur fyrir barni að sjá.

Tryggingastofnunin hefur áætlað útgjaldaaukningu vegna frumvarpsins, ef það verður lögfest, samtals að fjárhæð 500 millj. kr., sbr. fylgiskjal I.

2. Gert er ráð fyrir heimild til greiðslu mæðralauna til fósturmóður, sbr. 17. gr.

3. Samkvæmt gildandi lögum er aðalreglan sú, að bótaréttur samkvæmt ákvæðum um lífeyristryggingar er bundinn við íslenskan ríkisborgararétt. Lagt er til, að fallið verði frá þessari kröfu. Þess í stað verði bótaréttur bundinn við lög-

heimili á Íslandi, en ellilífeyrir verði samt greiddur, þó að bótaþegi sé búsettur erlendis, en fjárhæð lífeyris verði í hlutfalli við dvalartíma á Íslandi á gjaldskyldualdri. Lágmark réttindatíma verði 3 ár, en fullur réttindatími 40 ár. Skemmri tími en 3 ár stofnar ekki bótarétt, en t. d. 20 ára réttindatími veitir rétt til hálfslífeyris. Þessi breyting er æskileg vegna þess, að hún auðveldar Íslendingum samskipti við aðrar þjóðir í tryggingamálum.

4. Heimild til veitingar örorkustyrks er rýmkuð. Lagt er til, að veita megi styrk vegna aukakostnaðar, sem stafar af örorku, ef verulegan má telja, og enn fremur megi veita styrk vegna bæklunar eða vanþroska barna innan 16 ára, ef um er að ræða mikil útgjöld eða mikla umönnun.

5. Lagt er til, að hreppasjúkrasamlögin verði lögð niður. Í staðinn komi sjúkrasamlag í hverju sýslufélagi.

6. Gert er ráð fyrir afnámi ríkisframbærslu, sem síðustu árin hefur aðeins varðað fávita. Dvöl þeirra á heilbrigðisstofnunum verði kostuð af sjúkratryggingunum.

7. Aukin verði greiðsluskylda sjúkratryggingadeildar í framhaldi af vistun á erlendum sjúkrahúsum þannig, að einnig skuli greiða kostnað við dvöl, lyf og læknishjálp, sem nauðsynleg er erlendis að lokinni sjúkrahúsvist þar.

8. Sjúkratryggingadeild verði heimiluð þátttaka í kostnaði, sem telja má verulegan, vegna veikinda eða slyss utan samlagssvæðis, sem ekki er greiddur af sjúkrasamlagi. Er þá m. a. höfð í huga þátttaka í slíkum kostnaði erlendis.

9. Samkvæmt gildandi lögum fellur lífeyrir niður, ef bótaþegi dvelst lengur en einn mánuð á stofnun, þar sem sjúkratryggingar greiða fyrir hann. Lagt er til, að lífeyrir falli niður, ef slík vist hefur verið lengri en fjórir mánuðir undanfarandi 24 mánuði.

10. Samkvæmt gildandi lögum er ekki gert ráð fyrir, að slysatryggingar taki til heimilisstarfa. Lagt er til, að slík störf verði tryggð gegn slysum, ef þess er óskað í skattframtali.

11. Greiðslur slysatryggingarinnar vegna ferðakostnaðar slasaðra eru auknar verulega og ákvæði um ýmis atriði í sambandi við slysabætur gerð ýtarlegri og skýrari.

12. Fallið er frá sviptingu bótaréttar, ef ástand það, sem hann byggist á, er ofdrykkja eða deyfilyfjaneyzla, enda vanræki hlutaðeigandi ekki að fara að læknisráðum né neiti að hlíta fyrirmælum um þátttöku í þjálfun eða starfsnámi, sem bætt gæti afkomu hans eða búið hann undir nýtt starf.

Hér fara á eftir athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins. Þar sem getið er um félagsmálaráðuneyti í gildandi lögum, er í frumvarpinu talað um heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneyti, sbr. auglýsingu nr. 96 31. des. 1969. Slíkra orðalagsbreytinga er því ekki getið við einstakar greinar. Þar sem talað er um lög án nánari skýringar, er átt við lög nr. 40/1963, um almannatryggingar.

Um 1. gr.

Greinin er samhljóða nógildandi lögum, sbr. þó 4. tl.

Um 2. gr.

Samkvæmt framanskráðu er lagt til, að héraðssamlögin verði lögð niður, sbr. og V. kafla frumvarpsins. Orðið „héraðssamlaga“ fellur því niður.

Um 3. gr.

Grein þessi þarfnast ekki skýringa. Hún er efnislega samhljóða 3. gr. laganna að öðru leyti en því, að gert er ráð fyrir tillögu tryggingayfirlæknis ásamt tillögu forstjóra og tryggingaráðs um skipun tryggingalæknis.

Um 4.—5. gr.

Greinar þessar eru samhljóða 4. og 5. gr. laganna.

Um 6. gr.

Orðalagi síðustu málsgreinar er breytt þannig, að nú er skýrt tekið fram, að bera skuli mál undir tryggingaráð, ef ráðið óskar þess. Að öðru leyti er greinin samhljóða 6. gr. laganna.

Um 7. gr.

Samkvæmt 7. gr. laganna skulu Alþýðusamband Íslands og Landssamband íslenskra útvegsmanna ásamt Vinnuveitendasambandi Íslands og Stéttarsambandi bænda, hvert um sig, skipa einn mann, sem hefur rétt til að taka þátt í umræðum tryggingaráðs og gera tillögur, þegar skipt er í áhættuflokka og ákveðin iðgjöld atvinnurekenda til slysaftrygginga. Þar eð Landssamband íslenskra útvegsmanna er nú aðili að Vinnuveitendasambandi Íslands og ekki verður séð, að Alþýðusamband Íslands hafi hagsmuna að gæta við ákvörðun iðgjalda atvinnurekenda til slysaftrygginga, er lagt til, að réttur þessara aðila til þess að tilnefna menn samkvæmt téðum ákvæðum verði felldur niður.

Um 8. gr.

Greinin er samhljóða 8. gr. laganna.

Um 9. gr.

Fyrstu tvær mgr. eru samhljóða 1. og 2. mgr. 9. gr. laganna. Breyting á orðalagi síðustu mgr. þarfnast ekki skýringar.

Um 10. gr.

Greinin er í samræmi við 11. gr. gildandi laga með þeirri breytingu, að fjölskyldubætur verði ekki taldar með lífeyristryggingum. Lagt er til, að um þær verði fjallað í sérstökum kafla, sjá III. kafla frumvarpsins. Fjölskyldubætur eru í eðli sínu annarrar tegundar en bætur lífeyristrygginga, enda kostaðar að öllu leyti af ríkissjóði, en bætur lífeyristrygginga hins vegar bornar uppi af eftirtöldum fjórum aðilum í lögbundnum hlutföllum: ríkissjóði, hinum tryggðu, sveitarsjóðum og atvinnurekendum.

Um 11. gr.

Gert er ráð fyrir þeirri höfuðbreytingu, að ellilífeyrir verði greiddur í hlutfalli við dvalartíma á Íslandi á gjaldskyldualdri, fallið verði frá kröfunni um íslenskan ríkisborgararétt og lífeyrir verði greiddur, þótt lífeyrisþeginn sé búsettur erlendis. Þessi breyting auðveldar Íslendingum samskipti við aðrar þjóðir í tryggingamálum og virðist vera réttlátari en núgildandi ákvæði, sem hafa í för með sér, að búseta og ríkisborgararéttur lífeyrisþegans ráða, þegar biðtímaskilyrðum 10. gr. laganna er fullnægt, en starf í landinu, iðgjalda- og skattgreiðslur skipta engu. Þetta breytta sjónarmið kemur fram í öðrum ákvæðum þessa kafla frumvarpsins.

Samkvæmt þessari grein er lagt til, að réttindavinnslutími sé a. m. k. 3 almanaksár og að fullur ellilífeyrir hlotnist aðeins þeim, sem átt hafa lögheimili hér á landi a. m. k. 40 almanaksár. Réttindavinnslutími miðast við aldur frá 16 árum til 67 ára. Sem dæmi má nefna það, að einstaklingur, sem hefur átt lögheimili á Íslandi á téðu aldurskeiði í 10 almanaksár, fær fjórðung fulls lífeyris, sá, sem hefur átt

lögheimili í 20 almanaksár, fær helming o. s. frv. Ef um hjón er að ræða, er lagt til, að heimilað verði að miða lífeyri beggja við lögheimilistíma þess, sem á lengri réttindatíma. Rétt er að taka fram, að samkvæmt samningi Norðurlanda frá 1955 um félagslegt öryggi gildir sú regla um þegna samningsríkjanna, að tryggingartími í öðrum samningsríkjum telst jafngilda tryggingartíma í því ríki, þar sem hlutað-eigandi er búsettur. Önnur ákvæði þessarar greinar eru óbreytt, sbr. þó bótafjárhæðir.

Um 12. gr.

Skilyrði þau, sem hér eru sett um örorkuna, sjá 1. mgr. b-lið, eru samhljóða ákvæðum 13. gr. gildandi laga. Í stað ríkisborgararéttar er lagt til, að skilyrði fyrir rétti til örorkulífeyris verði það, að bótaþegi hafi átt lögheimili á Íslandi a. m. k. þrjú síðustu árin áður en umsókn er lögð fram eða haft óskerta starfsorku, þegar hann eignaðist lögheimili á Íslandi, sbr. það, sem segir um 11. gr. Við ákvörðun lögheimilistíma skal reikna með tímann til 67 ára aldurs, sbr. síðustu mgr. þessarar greinar.

Þegar um örorkustyrk er að ræða, gilda sömu ákvæði um lögheimili og þegar um örorkulífeyri er að ræða. Ákvæðin um örorkustig eru óbreytt. Ákvæðin um örorkustyrk eru heimildarákvæði, sem takmörkuð eru við 10% af heildarfjárhæð, sem árlega er greidd í örorkulífeyri. Lagt er til, að þessi takmörkun verði afnumin. Jafnframt er gert ráð fyrir verulegri rýmkun heimildarinnar til að veita örorkustyrk þannig, að heimilt verði að greiða slíkan styrk vegna bæklunar eða vanþroska barns innan 16 ára aldurs, ef hún hefur í för með sér tilfinnanleg útgjöld eða mikla umönnun. Þá eru tekin inn í þessa málsgrein ákvæði, sem nú eru í reglum um örorkustyrki, settum af ráðherra.

Um 13. gr.

Greinin er samhljóða 14. gr. laganna.

Um 14. gr.

Hér eru ákvæði um lögheimilistíma hliðstæð ákvæðum 11. og 12. gr. um það efni. Lagt er til, að horfið verði frá skilyrðum um ríkisborgararétt. Þess í stað er það skilyrði sett fyrir greiðslu barnalífeyris, að barnið eigi lögheimili á Íslandi og annað hvort foreldra þess eða barnið sjálft hafi átt hér lögheimili a. m. k. þrjú síðustu árin áður en umsókn er lögð fram.

Lagt er til, að barnalífeyrir verði greiddur með börnum yngri en 17 ára í stað 16 ára, sem nú er. Ekki verði þó greiddur barnalífeyrir vegna þeirra barna, sem njóta örorkulífeyris.

Samkvæmt lögum nr. 32/1970 getur tryggingaráð ákveðið, að greiða skuli með börnum ekkils allt að fullum barnalífeyri, ef fráfall eiginkonu veldur tilfinnanlegri röskun á afkomu hans. Lagt er hins vegar til, að skylt verði að greiða barnalífeyri með barni látinnar móður, hvort sem hún var gift eða ógift og án tillits til efnahags eða annarra ástæðna. Að öðru leyti eru ákvæði 16. gr. laganna að efni til óbreytt, sbr. þó fjárhæð barnalífeyris.

Um 15. gr.

Lagt er til, að heimilt verði að greiða einstæðum fósturmæðrum mæðralaun, ef sérstaklega stendur á. Hér er einkum haft í huga, þegar amman hefur orðið að taka að sér uppeldi barnabarnsins og móðirin ætti sjálf rétt til mæðralauna, ef hún hefði barnið.

Um 16. gr.

Hér kemur enn við sögu afnám skilyrðis um ríkisborgararéttinn. Í stað þess er það skilyrði sett, að móðir eigi lögheimili á Íslandi. Ákvæði 18. gr. laganna óbreytt að öðru leyti, sbr. þó fjárhæð fæðingarstyrksins, sem lagt er til að verði jafnhár fæðingarstofugjaldi.

Um 17. gr.

Vísa má til þess, sem segir í athugasemd við 16. gr. um lögheimili. Lagt er til, að bótagreiðslutími verði lengdur úr 3 mán. í 6 mán. í 1. mgr. og úr 9 mán. í 12 mán. í 2. mgr. Greinin er að öðru leyti samhljóða 19. gr. laganna, sbr. þó bótafjárhæðir.

Um 18. gr.

Breyting sú á greiðslu ekkjulífeyris, sem gert er ráð fyrir í grein þessari, er í samræmi við þá höfuðbreytingu að fella niður skilyrðið um ríkisborgararétt. Visast til athugasemda við 12. gr. o. fl. greina í þessum kafla. Lagt er til, að í stað „65 ára“ komi „60 ára“ og að fullur ekkjulífeyrir verði hinn sami og elli- og örorkulífeyrir eða kr. 70 560.00 á ári.

Um 19. gr.

Gert er ráð fyrir lögbundinni fjárhæð elli- og örorkulífeyris, þegar um er að ræða uppbót, skv. þessari grein, sem nemi kr. 84 000.00 á ári fyrir einstakling og kr. 151 200.00 fyrir hjón. Þetta gildir þó aðeins þegar tekjur bótaþega að meðtöldum lífeyri eru lægri en tédar fjárhæðir, en þá skal uppbótin nema því, sem á vantar. Nýrri mgr. er bætt við þessa grein, sem er samhljóða 22. gr. laganna.

Um 20. gr.

Greinin er efnislega samhljóða 23. gr. laganna með breytingum, sem leiðir af því, að fjölskyldubætur eru settar í kafla sér.

Um 21. gr.

Grein þessi er að efni til samhljóða 24. gr. laganna. Tillag til varasjóðs hefur til þessa verið reiknað af fjölskyldubótum eins og bótum lífeyristrygginga. Lagt er til, að sú regla haldist, sbr. niðurlag 1. mgr.

Um 22. gr.

Greinin er samhljóða 25. gr. laganna.

Um 23. gr.

Lagt er til, að gjaldskyldudurinn verði stytur um eitt ár, úr 16—67 ára í 17—67 ára. Af þessu leiðir, að iðgjöld fólks á aldrinum 17—67 ára hækka sem svarar því, sem þeir greiða nú, sem eru 16 ára.

Fellt er niður orðið „fjölskyldubóta“ vegna flutnings ákvæða um þær í sérstakan kafla. Enn fremur eru felld niður orðin „eða ríkisframfærslunnar“, þar eð gert er ráð fyrir því, að fávitar, sem njóta slíkrar framfærslu nú, verði tryggðir samkvæmt ákvæðum frumvarpsins um sjúkratryggingar, sbr. V. kafla frumvarpsins.

Um 24. gr.

Við skiptingu framlaga sveitarfélaga innbyrðis milli hreppa í hverri sýslu er gert ráð fyrir, að ekki verði tekið tillit til fasteigna í sveitarfélaginu, en samkvæmt gildandi lögum er framlaginu skipt að þriðjungi í hlutfalli við fasteignamat.

Reiknað hefur verið framlag einstakra hreppa í eftirtöldum fjórum sýslum samkvæmt frumvarpsgrein þessari. Tölur þær, sem hér fara á eftir, sýna þær breytingar, sem orðið hefðu á árinu 1969, ef regla sú, sem í grein frumvarpsins felst, hefði þá verið í gildi.

Tafla I.

Árnessýsla	Lögin	Frumvarpið
Gaulverjabæjarhreppur	208 335.00	212 234.00
Stokkseyrarhreppur	383 840.00	435 550.00
Sandvíkurhreppur	118 408.00	119 921.00
Hraungerðishreppur	220 194.00	196 577.00
Villingaholtshreppur	191 647.00	187 362.00
Skeiðahreppur	242 286.00	238 103.00
Gnúpverjahreppur	456 286.00	550 541.00
Hrunamannahreppur	396 540.00	390 992.00
Biskupstungnahreppur	466 401.00	387 863.00
Laugardalshreppur	288 058.00	241 725.00
Grímsneshreppur	329 697.00	283 548.00
Þingvallahreppur	98 430.00	53 568.00
Grafningshreppur	73 977.00	51 199.00
Ölfushreppur	841 083.00	811 417.00
Selvogshreppur	25 961.00	23 614.00
Eyrbakkahreppur	423 526.00	457 554.00
Selfosshreppur	2 203 401.00	2 338 040.00
Hveragerðishreppur	782 010.00	770 272.00
Samtals	7 750 080.00	7 750 080.00

Tafla II.

Suður-Múlasýsla	Lögin	Frumvarpið
Skríðdalshreppur	111 019.00	105 654.00
Egilsstaðahreppur	580 375.00	578 405.00
Vallahreppur	169 418.00	162 295.00
Eiðahreppur	192 525.00	147 292.00
Mjóafjarðahreppur	48 064.00	47 266.00
Norðfjarðahreppur	115 615.00	101 033.00
Helgustaðahreppur	38 328.00	39 741.00
Reyðarfjarðahreppur	581 559.00	586 422.00
Fáskrúðsfjarðahreppur	149 792.00	162 655.00
Stöðvarfjarðahreppur	241 119.00	240 235.00
Breiðdalshreppur	286 256.00	267 786.00
Beruneshreppur	98 440.00	98 658.00
Búlandshreppur	267 703.00	276 556.00
Geithellnahreppur	86 294.00	80 182.00
Eskifjarðahreppur	857 518.00	890 383.00
Búðahreppur	570 893.00	610 355.00
Samtals	4 394 918.00	4 394 918.00

Tafla III.

Mýrasýsla	Lögin	Frumvarpið
Hvítársiðuhreppur	100 894.00	99 046.00
Þverárhliðarhreppur	91 447.00	85 763.00
Norðurárdalshreppur	125 579.00	110 380.00
Stafholtstungnahreppur	260 295.00	241 809.00
Borgarhreppur	163 676.00	144 690.00
Álftaneshreppur	108 162.00	111 327.00
Hraunhreppur	112 366.00	116 778.00
Borgarneshreppur	1 158 313.00	1 210 939.00
Samtals	2 120 732.00	2 120 732.00

Tafla IV.

Vestur-Ísafjarðarsýsla	Lögin	Frumvarpið
Auðkúluhreppur	51 146.00	48 476.00
Þingeyrarhreppur	388 050.00	381 649.00
Mýrahreppur	160 747.00	141 774.00
Mosvallahreppur	99 247.00	100 214.00
Flateyrarhreppur	458 699.00	445 419.00
Suðureyrarhreppur	470 425.00	510 782.00
Samtals	1 628 314.00	1 628 314.00

Breyting þessi getur varla talizt skipta verulegu máli fyrir hreppana, að því er varðar framlög þeirra. Hins vegar sparast sérstök innheimta með tilheyrandi fyrirhöfn, sbr. 3. mgr. gildandi laga, við þessa breytingu, ef að lögum verður. Þá er óvíst, hver röskun yrði á skiptingu framlaga vegna nýs fasteignamats að óbreyttum reglum.

Um 25. gr.

Þessi grein svarar til 28. gr. laganna og er samhljóða henni, sbr. 1. gr. laga nr. 110 29. des. 1970.

Um 26. gr.

Sú hugmynd var rædd að sameina í einar „fjölskyldubætur“ þær bætur, sem nú eru veittar, þ. e. fjölskyldubætur samkvæmt 15. gr. laganna og persónufrádrátt vegna barna við ákvörðun útsvars og tekjuskatts. Þessi háttur mun nú vera á hafður í Danmörku, Noregi og Svíþjóð. Í Noregi annast tryggingastofnunin þó áfram greiðslu fjölskyldubótanna þrátt fyrir kerfisbreytinguna, en í Danmörku og Svíþjóð fara greiðslur fram gegnum skattkerfið. Nefndin sá sér ekki fært að taka afstöðu til slíkrar kerfisbreytingar hér vegna skorts á upplýsingum, enda byggist slík breyting á breytingu á lögum um tekjuskatt og á lögum um tekjustofna sveitarfélaga, sem ekki liggur fyrir að gerð verði.

Þá var einnig rædd í nefndinni hugmynd um, að fjölskyldubætur yrðu greiddar til 17 ára aldurs í stað 16 ára aldurs eins og nú er gert. Eru bætur þessar greiddar til 18 ára aldurs í sumum grannlöndum okkar. Ekki var sú tillaga samþykkt, en eins og fram kemur annars staðar í athugasemdunum, var hins vegar samþykkt að leggja til, að iðgjöld verði felld niður af þeim, sem eru orðnir 16 ára, og innheimta iðgjalda ekki hafin fyrr en við 17 ára aldur í stað 16 ára aldurs eins og nú.

Um 27. gr.

Þó að grein þessi sé allverulega breytt frá því, sem er, sbr. 29. gr. laganna, er hér ekki um efnisbreytingu að ræða. Með þessum breytingum er leitast við að gera ákvæði þessi skýrari en þau eru nú.

Um 28. gr.

Grein þessi er samhljóða 30. gr. laganna.

Um 29. gr.

Grein þessi svarar til 31. gr. laganna, sem er ófullnægjandi, einkum með hliðsjón af vaxandi starfsemi ýmissa erlendra og hálfrelendra verktaka og annarra fyrirtækja. Með breytingum þeim, sem frumvarpsgreinin geymir, er leitast við að ráða bót á þessu. Í 2. mgr. eru nýmæli um undanþágu frá iðgjaldagreiðslu, ef hlutaðeigandi er tryggður samkvæmt erlendri löggjöf. Gert er einnig ráð fyrir, að slysa-tryggja megi starfsmenn íslensks fyrirtækis, sem starfar erlendis.

Um 30. gr.

Það nýmæli er í grein þessari, að þeir, sem heimilisstörf stunda, geta tryggt sér rétt til slysaþóta við þessi störf með því að skrá í skattframtal í byrjun hvers árs ósk þar að lútandi. Að öðru leyti er greinin samhljóða 32. gr. laganna.

Um 31. gr.

Greinin er efnislega samhljóða 33. gr. laganna.

Um 32. gr.

Grein þessi svarar til 34. gr. laganna, en er mjög breytt bæði að efni og formi. Hér er um að ræða mjög auknar greiðslur vegna ferðakostnaðar slasaðra manna, sbr. 1. tl. staflíð f. og 2. tl. Aðrar breytingar á greininni eru ný ákvæði um ýmsar greiðslur, sem tryggingaráð hefur myndað sér reglur um á undanförunum árum. Leitast var við að setja skýr ákvæði um þessi efni. Ákvæði greinarinnar eru mjög ýtarleg og þarfnast ekki skýringa.

Um 33.—35. gr.

Greinar þessar eru samhljóða 35.—37. gr. laganna, sbr. þó bótafjárhæðir.

Um 36. gr.

Greinin er samhljóða 40. gr. laganna, sbr. 2. gr. laga nr. 110/1970. Lagt er þó til, að sama regla gildi um vélsleða og gildir um bífhjól o. fl., sbr. síðustu mgr.

Um 37. gr.

Samkvæmt áður sögðu er lagt til, að sjúkrasamlög hreppanna verði sameinuð innan hvers sýslufélags í eitt sjúkrasamlag. Lagt er til, að ráðherra fái heimild til frekari sameiningar eða breytingar á samlagssvæðum, að fengnum tillögum tryggingaráðs. Ekki er gert ráð fyrir, að slíkar breytingar séu háðar samþykki hlutaðeigandi sjúkrasamlags. Stækkun sjúkrasamlaga frá því, sem nú er, virðist vera nauðsynleg. Mörg sjúkrasamlaga þeirra, sem nú starfa, eru of lítil. Fá sjúkratilfelli, jafnvel aðeins eitt slíkt tilfelli, geta verið fjárhag þeirra um megn. Dreifing áhættunnar í smáum tryggingaeiningum verður einatt of lítil. Markmið allra trygginga er einmitt það að dreifa áhættu þeirri, sem tryggt er fyrir, sem mest eða a. m. k. svo mikið, að iðgjöld þau, sem greiða verður, verði hinum tryggðu bærileg, án þess að fjárhag þeirra sé stefnt í voða. Þessi breyting auðveldar mjög eftirlit með rekstri sjúkrasamlaganna og tryggir betri stjórnun þeirra. Það leiðir af þessari breytingu, að héraðssamlögin verða úr sögunni.

Um 38. gr.

Ákvæði þessarar greinar fjallar um skipun stjórna sjúkrasamlaga. Í gildandi lögum er svo fyrir mælt, að sveitarfélögin skipi menn í stjórnir samlaganna og að ráðherra skipi oddamann, sem jafnframt er formaður. Vegna þeirrar breytingar, sem lagt er til að gerð verði, sbr. 37. gr. frumvarpsins, er lagt til, að bæjarstjórnir og sýslunefndir skipi menn í stjórn samlaganna og ráðherra skipi formann hér eftir sem hingað til.

Um 39. gr.

Grein þessi svarar til 46. gr. laganna, sbr. 1. gr. laga nr. 11/1970. Efnisbreytingar er hér ekki um að ræða, aðrar en þær, sem leiðir af niðurlagningu héraðssamlaganna.

Um 40. gr.

Feld er niður undanþága vistmanna fávitastofnana frá sjúkratryggingu, og hverfa þannig síðustu leifar ríkisframfærslunnar, sbr. 3. mgr. 49. gr. og lög nr. 53/1967. Í þessu sambandi vísast til frumv. til laga um breyting á lögum nr. 53/1967, um fávitastofnanir, sem fylgir þessu frumvarpi. Reglum þeim um undanþágu frá iðgjaldagreiðslu, sem um ræðir í 1. mgr., hefur verið fylgt í framkvæmd, en rétt virðist að lögfestu þær. Jafnframt er gert ráð fyrir, að tryggingaráð setji reglur um, hvaða skilyrði erlend sjúkratrygging uppfylli, til þess að undanþága verði veitt.

Um 41. gr.

Breyting á 1. mgr. 48. gr. laganna um réttindi án biðtíma handa þeim, sem tryggðir eru erlendis, er háð því, að hin erlenda sjúkratrygging fullnægi þeim reglum, sem tryggingaráð setur, sbr. 1. mgr. 47. gr. frumvarpsins. Síðasti málsliður greinarinnar fellur niður í samræmi við áður nefnda breytingu á sjúkratryggingum fávita.

Um 42. gr.

Grein þessi svarar til 49. gr. laganna, svo langt sem hún nær. Breyting, sem lagt er til, að gerð verði á 3. mgr., er vegna áður nefndrar breytingar á sjúkratryggingum fávita og þarfnast ekki skýringa.

Í 4. mgr. er fjallað um vistun á erlendum sjúkrahúsum, sbr. 2. gr. laga nr. 11/1970. Aukin er greiðsluskylda sjúkratryggingadeildar að því leyti, að einnig skal greiða kostnað við dvöl, lyf og læknishjálp, sem nauðsynleg er erlendis að lokinni sjúkrahúsvistinni þar.

Um 43. gr.

Betur þykir fara á því að skipta 49. gr. í tvær greinar og fjalli þessi grein um samþykktir sjúkrasamlaga og þá hjálpu, sem þau skulu veita sjúklingum, sem ekki eru vistaðir á heilbrigðisstofnunum. Þessi ákvæði eru öll óbreytt, nema fyrri málsliður 5. mgr. 49. gr. laganna, sem fjallar um farsóttir og lagt er til, að felldur verði niður. Orðalagsbreyting á síðasta málslið greinarinnar þarfnast ekki skýringa.

Um 44. gr.

Gert er ráð fyrir, að biðtími verði hinn sami hjá atvinnurekendum og öðrum og enn fremur hækki dagpeningar húsmæðra.

Um 45. gr.

Greinin svarar til 51. gr. laganna og er efnislega samhljóða henni. Orðalagsbreytingar þarfnast ekki skýringa.

Um 46. gr.

Ákvæði 52. gr. laganna eru óbreytt. Í 3. mgr. frumvarpsgreinarinnar er nýmæli. Er m. a. höfð í huga þáttaka sjúkratrygginga í kostnaðarsómum sjúkraflutningi, ef samlagsmaður veikist eða slasast erlendis.

Um 47. gr.

Greinin er samhljóða 53. gr. laganna.

Um 48. gr.

Breytingar á greininni eru þær einar, sem leiðir af því, að héraðssamlögin eru lögð niður.

Um 49. gr.

Greinin er samhljóða 55. gr. laganna.

Um 50. gr.

Grein þessi svarar til 56. gr. laganna, sbr. lög nr. 29/1970 og lög nr. 42/1970. Breytingar á síðustu málsgrein eru í samræmi við fyrirhugaðar breytingar varðandi fávita og héraðssamlög. Í sambandi við niðurfall bóta, ef hlutaðeigandi dvelst á stofnun, sem sjúkratryggingar greiða fyrir, er nýmæli, þar sem gert er ráð fyrir, að lífeyrir falli niður, ef vistin hefur verið lengri en 4 mánuðir undanfarandi 24 mánuði. Samkvæmt lögum fellur lífeyrir niður, ef vistin varir lengur en einn mánuð. Nýmæli þetta felur í sér nokkra rýmkun í öllum þorra tilvika.

Um 51.—52. gr.

Greinarnar eru samhljóða 57. og 58. gr. laganna.

Um 53. gr.

Felld er niður sérreglan í 59. gr. laganna um ástand, sem stafar af ölvun og notkun deyfilyfja. Lagt er til, að nægja verði látið, að bætur greiðist ekki bótaþega sjálfum, ef hann vanrækir að fara að læknisráðum o. s. frv.

Um 54. gr.

Skylda bótaþega til að veita upplýsingar samkvæmt 2. mgr. í sambandi við úrskurð bóta er rýmkuð og tekur einnig til endurskoðunar á bótarétti, sem þá jafnframt er gert ráð fyrir, að fram fari, ef ástæða þykir til.

Um 55.—61. gr.

Greinar þessar eru samhljóða 61.—67. gr. laganna, nema breytt er tilvitnun í umferðarlög, sem nú eru lög nr. 40/1968.

Um 62. gr.

Hér er um nýmæli að ræða, sem ekki þarfnast skýringa.

Um 63.—66. gr.

Breytt er tilvitnun í skattalög, sem nú eru lög nr. 90/1965. Annars samhljóða 68.—71. gr. laganna.

Um 67. gr.

Tvær breytingar er hér um að ræða. Lagt er til, að ríkissjóður ábyrgist iðgjalda-greiðslur fanga. Felldur er niður síðasti málslíður 2. mgr. Að öðru leyti er greinin samhljóða 72. gr. laganna.

Um 68.—69. gr.

Greinarnar eru samhljóða 73.—74. gr. laganna.

Um 70. gr.

Lagt er til, að síðari málslíður 75. gr. laganna verði felldur niður.

Um 71. gr.

Í 1. mgr. þessarar greinar eru ákvæði, sem að efni til eru samhljóða 76. gr. laganna. Í 2. mgr. eru ákvæði um varasjóð sjúkratryggingadeildar, sem eru í samræmi við reglur 1. mgr., sbr. 13. gr. laga nr. 83/1967.

Um 72. gr.

Samhljóða frumvarpi, sem nú liggur fyrir Alþingi og fylgir frumvarpi um Innheimtustofnun sveitarfélaga vegna meðlaga.

Um 73. gr.

Samhljóða 80. gr. laganna, en lagt er til, að greiðsla vegna barnsfararkostnaðar hækki úr kr. 1000.00 í kr. 3000.00.

Um 74.—75. gr.

Samhljóða 81.—82. gr. laganna.

Um 76. gr.

Grein þessi geymir ákvæði 1. og 3. gr. laga nr. 43/1970, og kveðið er nánar á um tilhögun þeirrar tryggingar, sem þar um ræðir.

Um 77. gr.

Samhljóða 83. gr. laganna.

Um 78. gr.

Grein þessi er samhljóða 3. gr. laga nr. 110/1970.

Um 79. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 80. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um ákvæði til bráðabirgða.

Breyting sú, sem gert er ráð fyrir um afnám skilyrðis um ríkisborgararétt fyrir bótarétti og lögfestingu ákveðins réttindavinnslutíma, leiðir til þess, að sumir þeir, sem öðlazi hafa bótarétt, missa hann, ef ákvæði 1. tl. væri ekki lögtekið. Jafnframt er eðlilegt að setja ákveðin tímamörk, sem réttindavinnslutími miðast við, sbr. 2. mgr. 1. tl. ákvæðisins. Lagt er til, að miðað verði við gildistöku almannatryggingalaga nr. 50/1946.

Um 2. tl. ákvæðisins vísast til fylgiskjals II.

Um 3. tl. Þarfnast ekki skýringa.

Um 4. tl. Ljóst er, að framkvæmd þeirra skipulagsbreytinga, sem gert er ráð fyrir að verði varðandi sjúkrasamlögin, þarf rækilegs undirbúnings. Það er því lagt til, að stjórnir hinna nýju sjúkrasamlaga verði skipaðar fyrir gildistöku laganna, eða eigi síðar en 30. sept. 1971.

Athugasemd Guðjóns Hansen:

Ég hefði kosið, að endurskoðun nefndarinnar á lögum um almannatryggingar hefði verið unnin í tveimur áföngum og hefði í hinum fyrri verið fjallað um þær breytingar, sem brýnust þörf er fyrir, en í síðari áfanga betur vandað til afgreiðslu á ýmsum málum en nefndin hefur gert. Skal á það bent, að endurskoðun sú, sem lauk með setningu laga nr. 40 1963, var unnin í þremur áföngum.

Nefndin hefur engin skil gert veigamiklum málum, sem fjallað hefur verið um. Má þar í fyrsta lagi nefna breytingu á fjölskyldubótakerfinu, sbr. athugasemdir við 26. grein frumvarpsins, í öðru lagi nauðsyn breytinga á ákvæðum um gjald-

skyldu og lögheimili, annaðhvort með breytingum á almannatryggingalögum eða lögum um lögheimili, og í þriðja lagi hugmynd um tryggingadómstól, er með fljót-virkum hætti skapaði bótaþegum réttaröryggi. Enn fremur hefði að mínu áliti mátt vanda betur til tillögugerðar nefndarinnar, ef nefndin hefði haft rýmri tíma.

Guðjón Hansen.

Fylgiskjal I.

Tryggingastofnunin hefur áætlað hækkunir þær, er leiðir af fyrirhuguðum lagabreytingum, á útgjöld lifeyristrygginga, og eru þær sem hér segir:

1. 20% hækkun á lifeyristryggingar aðrar en fjölskyldubætur, fæðingarstyrk og barnalífeyri	290.0 millj. kr.
2. Hækkun á fæðingarstyrk úr 13 000 í 14 700 kr.	6.5 — —
3. Barnalífeyrir: 40% hækkun á gildandi ákvæði	24.0 — —
Vegna fráfalls móður, 14. gr.	9.0 — —
Vegna aldurshækkunar til 17 ára, 14. gr.	20.0 — —
4. Bótahækkun til ekkna samkvæmt 17. gr.	4.5 — —
5. Breyting á ekkjulífeyri samkv. 18. gr.	15.0 — —
6. Trygging 84 000 kr. árstekna fyrir elli- og örorkubótaþega. Hér hlýtur að vera um mjög óvissa áætlun að ræða	85.0 — —
Hækkun vegna lengri frests á niðurfellingu bóta samkv. 50. gr. og heimildar um mæðralaun fósturmóður samkv. 15. gr. hefur ekki sérstaklega verið áætluð, en varla er þar um stórar upphæðir að ræða.	
Ekki hefur heldur verið hægt, eða gefizt tími til, að gera nákvæmar áætlanir um ýmsar rýmkanir á ákvæðum sjúkratrygginga. Sjúkradagpeningar skipta þar mestu máli. Rétt þykir að áætla alla þessa liði 46 millj. kr.	46.0 — —

500.0 millj. kr.

Niðurfelling almannatryggingagjalds fyrir 16 ára aldursflokkinn nemur um 25.5 millj. kr. tekjutapi, sem innheimta verður með hækkunum iðgjöldum þeirra, sem eru á aldrinum 17—67 ára.

Tryggingastofnun ríkisins.

Fylgiskjal II.

Álitsgerð cand. juris Þórðar Eyjólfssonar, fyrrv. hæstaréttardómara.

Í bréfi til mín frá hr. ráðuneytisstjóra Hjálmari Vilhjálmssyni, dags. 26. jan. 1971, er tekið fram, að nefnd, sem starfar að endurskoðun gildandi laga um almannatryggingar, hafi rætt þá hugmynd að fækka þeim sjúkrasamlögum, sem nú starfa, þannig að í stað samlags í hverjum hreppi komi eitt samlag í hverri sýslu, og hreppasamlögin því lögð niður. Beri þá nauðsyn til að setja ákvæði um, hversu skuli ráðstafa eignum og skuldum þeirra samlaga, sem niður yrðu lögð. Bréfinu fylgdi svafofellt uppkast að ákvæði til bráðabirgða, er sett yrði í fyrirhugað frumvarp:

„Eignir og skuldir sjúkrasamlaga þeirra, sem störfuðu fyrir gildistöku laga þessara, yfirfærast á sjúkrasamlag það, sem tekur við hlutverki þeirra, þannig, að helmingur hreinna eigna samlags þess, sem niður er lagt, skal renna í vara-sjóð hins nýja samlags, en helmingur skal ganga upp í framlög hlutaðeigandi

sveitarfélags til hins nýja samlags. Sjúkratryggingadeild Tryggingastofnunar ríkisins ábyrgist skuldir samlaga þeirra, sem niður eru lögð, sem eigin skuld.“

Óskar ráðuneyttisstjórinn f. h. nefndarinnar umsagnar minnar um, hvort greint ákvæði til bráðabirgða geti staðizt frá lögfræðilegu sjónarmiði, og enn fremur, hvort önnur vandkvæði kunni að vera á lagasetningu slíkri sem felst í þessu bráðabirgðaákvæði.

Samkvæmt gildandi lögum um almannatryggingar, nr. 40/1963, sbr. lög nr. 83/1967, er skylt að hafa sjúkrasamlög í öllum hreppum landsins. Í lögnum er kveðið á um skipulag samlaganna og hlutverk, þar á meðal um stjórn þeirra, árlegar tekjur og hvernig útgjöldum skuli háttáð. Samlögin eru því opinberar stofnanir.

Flestar opinberar stofnanir eru annaðhvort beinar ríkisstofnanir eða beinar sveitarstjórnarstofnanir. Til eru þó bæði hér á landi og í öðrum löndum opinberar stofnanir, sem ekki verða heimfærðar að öllu leyti til annars hvors þessara flokka, heldur teljast sameiginlegar ríkis- og sveitarstjórnarstofnanir. Um þetta má m. a. vísa til Dansk Forvaltningsret eftir prófessor Poul Andersen (2. útg. 1946), bls. 650—651. Eins og stjórn sjúkrasamlaganna og tekjuöflun til þeirra er háttáð, er vafalaust, að þau beri að telja til síðastnefnda flokksins, þ. e. sameiginlegra ríkis- og sveitarstjórnarstofnana.

Hér á eftir verður lýst í aðaldráttum, hvernig tekjuöflun til sjúkrasamlaga í hreppum hefur verið háttáð að lögum og hvernig sjóðir þeirra samkvæmt því hafa myndast. Skiptir þetta mestu máli í sambandi við hugsanlega niðurlagningu samlaganna.

Þegar opinber sjúkrasamlög komu fyrst til sögu í hreppum landsins samkvæmt lögum um alþýðutryggingar, nr. 26/1936, voru árlegar tekjur hvers samlags ákveðnar þannig, sbr. 34. og 35. gr. laganna:

1. Iðgjöld samlagsmanna	4/6 hlutar
2. Framlag ríkissjóðs	1/6 hluti
3. Framlag sveitarsjóðs	1/6 —

Þetta hélzt óbreytt til ársins 1943, en með 42. og 47. gr. laga nr. 104/1943 voru tekjur ákveðnar þannig:

1. Iðgjöld samlagsmanna	3/5 hlutar
2. Framlag ríkissjóðs	1/5 hluti
3. Framlag sveitarsjóðs	1/5 —

Næst var þessu breytt með 21. gr. laga nr. 13/1960 og tekjur ákveðnar þannig:

1. Iðgjöld samlagsmanna	10/26 hlutar
2. Framlag ríkissjóðs	11/26 —
3. Framlag sveitarsjóðs	5/26 —

Þessi skipun var látin haldast, þegar sett voru lög nr. 40/1963, sbr. 54 og 55. gr. þeirra, eins og þær voru upphaflega. En með 9. og 10. gr. laga nr. 83/1967 var þessum greinum breytt og tekjur ákveðnar þannig:

1. Iðgjöld samlagsmanna	20/87 hlutar
2. Framlag ríkissjóðs	50/87 —
3. Framlag sveitarsjóðs	17/87 —

Í lögum um almannatryggingar eru engin ákvæði um, hvernig fara skuli um sjóði sjúkrasamlaga, ef þau eru lögð niður. Ekki eru heldur nein almenn ákvæði um þetta efni í lögum, sem eftir sé hægt að fara í sambandi við niðurlagningu opinberra stofnana. Er þess ekki heldur þörf, þegar um hreinar ríkisstofnanir eða hreinar sveitarstjórnarstofnanir er að ræða.

Í einkamálarétti er það almenn regla, að þegar félag er lagt niður, skiptast eignir þess milli félagsmanna í réttu hlutfalli við framlög þeirra, nema annað sé

ákveðið í félagssamþykktum eða landslögum. Þessi almenna regla gildir jafnt um þær eignir, sem kunna að vera umfram framlög félagsmanna, sem um framlögin sjálf, enda er þá gert ráð fyrir því, að í rekstri félagsins hafi framlögin staðið undir öflun tekna og sköpun eigna.

Þessari reglu einkamálaréttar verður auðsjáanlega ekki beitt almennt um opinberar stofnanir, sem fleiri aðilar en einn, svo sem ríki og sveitarfélag, standa að. Opinberar stofnanir eru tíðast byggðar upp með allt öðrum hætti en einkafélög. Þó getur verið, að í sumum tilvikum megi hafa hliðsjón af umræddri reglu.

Þegar sett voru lög um greiðslu kostnaðar við skóla, sem reknir eru sameiginlega af ríki og sveitarfélögum, nr. 41/1955, var svofellt ákvæði í 2. mgr. 18. gr.:

„Nú er skóli, sem kostaður er sameiginlega af ríki og sveitarfélagi, lagður niður . . . og skulu þá skuldlausar eignir hans skiptast milli aðila í sama hlutfalli og stofnkostnaður var greiddur.“

Sams konar ákvæði er í 27. gr. núgildandi laga um skólakostnað, nr. 49/1967.

Mér virðist þessi regla skólakostnaðarlaganna vera í samræmi við eðli málsins og að beita eigi henni með lögjöfnun, eftir því sem unnt er, þegar ráðstafa skal eignum niðurlagðra opinberra stofnana, sem bæði ríki og sveitarfélög hafa staðið að, þar á meðal þegar sjúkrasamlög eru lögð niður. Þetta tekur þó einungis til skiptingar á þeim hluta eignanna, sem komið hefur frá ríki og sveitarfélagi, í réttu hlutfalli við tekjur, sem stofnunin kann að hafa fengið frá öðrum aðilum.

Nú hefur hluti af tekjum sjúkrasamlaga í hreppum, eins og að framan greinir, alla tíð komið sem iðgjöld frá samlagsmönnum, og er þá spurning um ráðstöfun á hlutfallslegum eignum samlaganna af þeim sökum.

Þar er því fyrst til að svara, að útilokað er, að sá eignarhluti, sem þannig hefur myndast, renni beint til iðgjaldsgreiðenda. Það er hvort tveggja, að greiðendur eiga engan persónulegan rétt til eigna sjúkrasamlaga og að óframkvæmanlegt væri að ákveða endurgreiðslu til þeirra á hluta af iðgjöldum, e. t. v. margra undanfarinna ára, eftir því hvenær og hvernig sjóðirnir hafa myndast.

Þess var getið hér að framan, að þegar einkafélög eru lögð niður, skiptast þær eignir, sem umfram eru framlög félagsmanna, milli þeirra í réttu hlutfalli við framlögin. Þessi regla getur ekki átt við hér, því að framlög ríkis og sveitarfélaga hafa ekki staðið undir þeirri eignaaukningu, sem rekja má til iðgjaldanna.

Ekki verður heldur eignarhluti sjúkrasamlags vegna iðgjaldagreiðslu talinn eign viðkomandi sveitarfélags. Iðgjöldin verða hvorki beint né óbeint talin til sveitartekna. Annað mál er það, að þar sem iðgjöldin komu frá íbúum hreppsins, gætu sanngirniasástaður leitt til þess, að sveitarfélagið yrði fremur en ríkið látið njóta góðs af umræddri eignaaukningu, en lagalegan rétt til hennar tel ég sveitarfélagið ekki hafa.

Með því að hvorki iðgjaldagreiðendur né sveitarfélagið munu samkvæmt framansögðu hafa lagalegan rétt til þess eignarhluta, sem hér um ræðir, þá hlýtur lög-gjafarvaldið að hafa óskoraðan rétt til að ráðstafa honum.

Í fyrirhuguðu bráðabirgðaákvæði er ráðgert, að helmingur hreinnar eignar niðurlagðs sjúkrasamlags skuli ganga upp í framlög hlutaðeigandi sveitarfélags til væntanlegs sjúkrasamlags, er tekur við hlutverki niðurlagða samlagsins, og koma með þeim hætti sveitarfélaginu að notum. Helmingur hreinnar eignar er meira en nema mundi hluta sveitarsjóðs, ef einungis væri miðað við framlög hans til samlagsins. Getur hreppurinn því ekki talizt vanhaldinn, ef skiptingaregla bráðabirgðaákvæðisins yrði að lögum.

Með skírskotun til þess, sem að framan segir um rétt til eigna niðurlagðs sjúkrasamlags, álit ég, að umrætt bráðabirgðaákvæði fái að fullu staðizt frá lögfræðilegu sjónarmiði og að engin vandkvæði séu á lagasetningu slíkri sem í því felst.